

*Se poser sans s'opposer
S'exposer sans s'imposer*

ISSN 0995-6255

Stariĝi sen kontraŭstari
Elmeti sin sen altrudi sin

ESPERANTO - 95

Revue trimestrielle bilingue

Dulingva trimonata revuo

Abonnement 1 an : **42,60 F** Jarabono : Landoj de la Eŭropa Komunumo : 6,2 Ekuoj

Prix du numéro : 12 FF

Aliaj :

7 Ekuoj.

ESPERANTO-95
LA BALASTIERE
rue du Brûloir
F 95 000 CERGY
C.C.P./P.C.K. La Source 35 766 17 T

Numéro 14
2er trimestre 1992

Numero 14
2 a trimestro 1992

Frontartikolo

Kun la nova lernjaro, la postferia reveno, rekomenciĝas la aktivaĵoj. Fine aperas la n-ro 14 de "ESPERANTO 95". Ni intencis ŝanĝi la titolon de nia revuo por ke ĝi iĝu pli universala kaj malpli limiga (95) : departemento "Val d'Oise", dum la revuo estas dissendata ĝis Siberio. Ve !, ni ĵus stabiligis la situacion post la forpaso de nia amiko kaj prezidanto. El tio, kiun instruon ni ricevu ?

Esperantistaj geamikoj, aktivuloj en asocio, dispartigu la plenumotan taskon, informu viajn geamikojn pri kluba situacio, vi faciligos la klopodojn de viaj posteuloj en la tago kiam necesos, ke ili anstataŭu vin.

La revuo plu aperos, sed ĝi ne plu aspektos kiel la antaŭaj numeroj, ĉar ni decidis diversigi la verkintojn de la artikoloj. Ni volonte akceptos ĉiujn dulingvajn artikolojn, kiujn vi bonvolos sendi al ni.

Ni esperas, ke la revuo same plaĉos al vi, kiel antaŭe, kaj ke ĝia disvastiĝo plu kreskos.

Amike

La prezidanto

Alain DUGUEPEROUX

Enhavo

3 : MINITELO KAJ ESPERANTO	QWYX
7 : LA RADIKOJ DE ESPERANTO	PASKALO
9 : ESPERANTO KAJ ĈINA LINGVO	R. YAFIL
11 : HAZARDAJ KAJ PLANITAJ NEOGISMOJ	B. GOLDEN
16 : Kursoj kaj Staĝoj	
18 : ENIZAN	J.S. BRILLEAUD
19 : Ludoj	
22 : LA MAASTRICHT-a TRAKTATO	WIDO
25 : Mallongaj Novaĵoj	
26 : POPOLOJ KAJ CIVILIZACIOJ	JOHANO MARKO
33 : Interlanda Alvoko	
34 : Avertito - Dankon al la redaktantoj	
35 : Solvo de la ludoj	

Editorial

Avec la rentrée, le retour des vacances, les activités redémarrent. Le numéro 14 d'ESPERANTO 95 est enfin sorti. Nous avons envisagé le changement de nom de la revue, afin que le titre soit plus universel et moins restrictif (95) département du Val d'Oise alors que la revue est expédiée jusqu'en Sibérie. Hélas nous venons de stabiliser la situation après le décès de notre ami et président. Quelle leçon faut il en tirer ?

Amis Espérantistes, responsables d'activités dans une association, partagez la tâche qui vous incombe, mettez au courant vos amis de la situation du club, vous soulagerez vos successeurs le jour où il faudra qu'ils reprennent votre place.

La revue continuera à sortir mais elle n'aura plus l'aspect des numéros précédents puisque nous avons décidé de diversifier les auteurs des articles. Nous restons ouverts à tous les articles bilingues que vous voudriez bien nous faire parvenir.

Nous espérons que la revue aura toujours le même succès auprès de vous, et que son rayonnement ira en s'amplifiant

Amicalement

Le président

Alain DUGUEPEROUX

Sommaire

3 : MINITEL ET ESPERANTO	QWYX
7 : LES RACINES DE L'ESPERANTO	PASKALO
9 : ESPERANTO ET LANGUE CHINOISE	R. YAFIL
11 : NEOLOGISMES FORTUITS ET NEOLOGISMES CONFORMES	B. GOLDEN
16 : Cours et stages	
18 : ENIZAN	J.S. BRILLEAUD
19 : Jeux	
22 : LE TRAITE DE MAASTRICHT	WIDO
25 : Nouvelles brèves	
26 : PEUPLES ET CIVILISATIONS	JOHANO MARKO
33 : Appel d'Interland	
34 : Avertissement - Merci aux rédacteurs	
35 : Solution des jeux	

ESPERANTO - 95

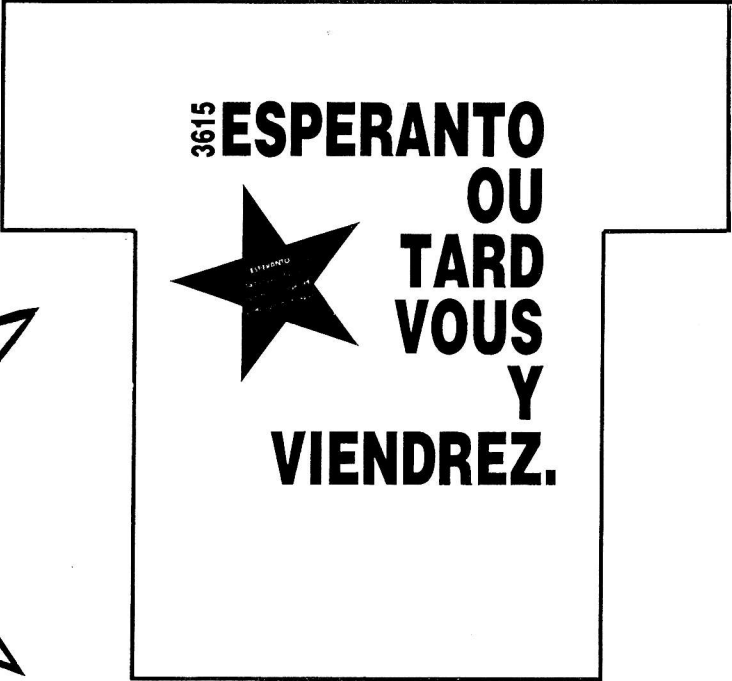
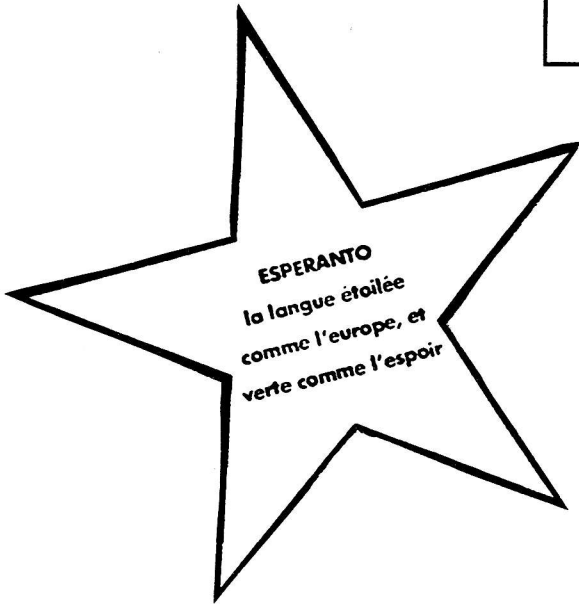
Esperanto T-Ĉemizoj

JEFO jus kreis belegajn esperanto T-Ĉemizojn, kiuj estas mendeblaj al la adreso de JEFO :
4 bis rue de la Cerisaie - 75004 PARIS.
Prezo : 80 frankoj (aldonu sendkosto).

LA GRUPO DE RUEIL, partoprenante al la Festo de la Infaneco la 27 an de septembro 1992, jam vendis 13 el tiuj belegaj T-Ĉemizoj

Tee-Shorts esperanto

JEFO vient juste de créer de très jolis Tee-shirts esperanto, que l'on peut obtenir à l'adrese de JEFO :
4 bis rue de la Cerisaie - 75004 PARIS.
Prix : 80 francs (plus frais d'envoi).

SUR LA ESPERANTO T-ĈEMIZOJ
LA VERDA STELO kun BLANKAJ LITEROJ

SUR LE TEE-SHORT ESPERANTO
ETOILE VERTE ET LETTRES BLANCHES

EN VIENNO
UNIVERSALA KONGRESO MEMORAĴOJ

SOUVENIRS DU CONGRES UNIVERSEL
DE VIENNE

bjkt:assimil 1a12/08 à 09h46
asd'acc ave toi ,Phil: les K7 d'assimil
peuvent tt a fait convenir, c'est comme
ca que j'ai appris, sans pratiquement
regarder le livre. Suffit d'y jeter un
rapidecoup d'oeil de tps en tps, pour
comprendre le sens general de la lecon.
.. et on s'impregne, on s'imbibe.. Quand
on a un trou, qu'on n'es pas sur de com
prendre quelque chose, on reverifie...c'
est un peu ce qu'ils appellent la premie
re vague. Je te signale que c'est comme
ca que les gosses de moins de 2 ans appr
ennent leur (suite)

langue maternelle, sans bon
s au depart. Euy
mais
on...
assimil, c'est 2
bouquie pour 10 mn d'audition. Pas
s a faire! Essaie voir avec ton cr

Tu peux aussi lui filer mon no de
(pas avant le 31 maintenant) pour
lui dise comment j'ai fait

DEO 1a09/08 à 02h55
A CE SUJET: SAVEZ VOUS QUE LES
ONT DEJA FAIT UN COURS D'EO EN

A ESZTERGOM, A L'IJS, J'AI VU UN
SUR LE CINEMA ESPERANTO (EH OUI!
AVAIT DES EXTRAITS DE 5 OU 6 FILM
ITES: ANGOROJ, LE DICTATEUR, IE E
PO, ETC...

U DANS LE JOURNAL DE GENEVE LE 29-6-92
EXECUTION D'UN BAHAI
LA FAMILLE SUISSE DE BAHMAN SAMANDARI,
UN RESSORTISSANT IRANIEN EXECUTE EN MARS
DERNIER, A DEMANDE A NOUVEAU DES EXPLICA
TIONS AUX AUTORITES IRANIENNES SUR LES
CIRCONSTANCES DU DECES. A L'OCCASION DU
PASSAGE EN SUISSE DU MINISTRE IRANIEN
DES AFFAIRES ETRANGERES, LA FAMILLE REI
TERE SA CERTITUDE QUE M. SAMANDARI A ETE
TUE POUR AVOIR EU LE SEUL TORT D'ETRE DE
CONFESSION BAHAI'IE. "UN PEU PLUS LOIN SON
BEAU-FRERE FAIT REMARQUER QUE SAMA
S'ABSTENAIT "RIGOREUSEMENT DE FAIRE DE
LA POLITIQUE". SA PENDAISON EST RESTEE
SECRETE PENDANT 19 JOURS.

LA PLUPART DES ESPERANTO
LES BAHAI'S SONT FAVORAB.
O. LYDIA ZAMENHOF FILLE DE LUDOVIC ETAIT
ELLE-MEME DE CONFESSION BAHAI'IE.

Objkt:DIVERSAJ'OJ 1a30/05 à 09h27
MI SKRIBIS ANTAU' NELONGE AL LA CLUB MED
SE MI HAVAS INTERESAJN INFORMOJN, MI
SCIIGOS ILIN AL VI.

KONCERNE LA TINC'JAJN ALBUMOJN MI AC'ET-
IS ANTAU' KELKAJ MONATOJ ALBUMON EN LA
ANGLA "CIGARS OF THE PHARAOH" G'I ESTAS
EL IOMETE PLI MALGRANDA FORMATO OL LA KU
TIMAJ ALBUMOJ. LA KOVERTA KARTONO ESTAS
PLI MALDIKA KAJ FLEKSEBLA, SED G'I SAME
BELE ASPEKTAS KAJ ESTAS IOM MALDIK'
OL LA ORDINARAJ ALBUMOJ
EKRILATI KIUM
TA...

ADRESON:
MAMMOTH
MICHELIN HOUSE,

Mi profitas de la okazo por diri, ke
sxajnas al mi, ke kiam mi esprimis
dubojn pri niaj fortoj, mi fariis tion
per la listo "projektoj" kaj ne per la
listo "esperanto" Se mi eraris, mi
pardonpetas: ne cxiam facilas sin
re trovi en la diversaj listoj (au grupo
a)

Objkt:Hymne europeen 1a07/08 à 00h39
Justement, je cherche les paroles de
l'hymne europe
x enfants de m
outs: l'adr
d'interesse
mes
sociation

Objkt: COURS OH 1a11/08 à 23
O M'A
ETAIT PRET A
OUR A L'APPR
QU'ILS PASSE
TRAVAIL !
S SA VOITURE
JIT ETRE UN CO
AUDIO. LES CASSE
ASSIMIL OU DE
METODO 11 NE
NT A PRIORI PA
CAR ELLES NE SONT QU'UN SUPPORT AU C
DU LIVRE.
QUELQU'UN CONNAIT-IL UN COURS PUREME
AUDIO ?
SI CA N'EXISTE PAS. C'EST FACILE A F
IL SUFFIT D'ENREGISTRER SUR DES CASS
TES LE COURS D'UFE OU CELUI DE SAT-A
RO. UNE PERSONNE ET UN WEEK-END SUFF
T. DEUX OU TROIS PERSONNES DE PLUS P
LES DIALOGUES. QUANT AU CHOIX ENTRE
ET SAT, C'EST AU PLUS OFFRANT !
LE BENEF : 1/3 POUR LE(S) LECTEUR(S)
1/3 POUR UFE OU SAT ET 1/3 POUR JEFO
DISTRIBUE...
ARQUOI N'Y AVAIS-JE PAS PENSE AVAN
VOLONTAIRE ?

INFORMITA : TAJPU 3615 ESPERANTO !
CU VI SATAS MINITELOW?

Objkt:EUROPA SPIRITO 1a02/07 à 21h41
C'E LA ADMINISTRACIO, KIE MI LABORAS MI
RICEVIS FRES'DATE LETERON EL LA FRANCA
AMBASADOREJO EN DANLANDO. APUD LA POS'T
MARKOJ S'OVINISMA POS'TISTO GLUIS ETEGAN
SED BONE VIDEBLAN DANAN FLAGON. TIO VER-
S'AJNE ESTIS ALUDD AL LA MAASTRIH'TA TRA
KTADO KAJ TIES REFERENDUMO EN DANLANDO.
EBLE ANKAU' ALUDD AL LA VENKOJ C'E LA
PIEDPILKAJ MAC'OJ. C'IUKAZE TIO ESTIS NE
AGRABLA S'OVINISMA PROVOKO. VERE EU'ROPA
PENSMANIERO ANKORAU' NE EKZISTAS. KAJ
G'IS NUN LA REGISTAROJ RIFUZAS AKCEPTI
LA NURAN RIMEDON KAJ KURACILON, KION VI

Objkt:Vendado 1a13/08 à 00h22
D'accord pour participer (un peu) a la
creation d'une entreprise qui vend de
l'Esperanto, mais qui vendra
juste ?
Il me
me, des voyages, de
etrangere ou des rencontres
l'etranger. Je reviens de Tchecoslova-
quie et il me semble que l'on peut mon-
ter en ce moment des voyages culturels
pour pas tres cher, et ou l'Esperanto
facilite les contacts ou bien s'apprend
pendant le sejour.

Objkt:RIFUG'INTOJ 1a11/08 à 19h32
PRO LA MALAGO DE LA
RIFUG'INTOJ EL LA EKSA JUGOSLAVIO.
GERMANUJO MEM MULTE HELPAS ILIN SED G'I
NE POVAS ILIN C'IUJN AKCEPTI KAJ HELPI.
ALMENAU' NI ESPERANTISTOJ, POVUS FARI
ION FAVORE AL NIAJ SAMIDEANOJ KIUJ SUFE-
RAS PRO TIU TERURA INTERCIVITANA MILITO
KAJ BEZONAS AZILON, MONON, HELPON. C'U
EKZISTAS IO ORGANIZATA DE UEA TIURILATE?
MI S'ATUS FARI ION LAU' MIAJ EBLECOJ.
DANKON.

POUR ETRE BIEN INFORME : TAPEZ 3615 ESPERANTO !

Minitelo kaj Esperanto

Esperantumi ĉiutage eĉ se oni estas izolita, esti tuj informita pri la renkontoj, transdoni informon, fari alvokon, estigi debaton kaj ricevi tujajn reagojn... Ĉu songo ? ne, estas hodiaŭ realaĵo.

KIO ESTAS MINITELO ?

Mi memorigu al niaj nefrancaj amikoj tion, kio estas minitelo : Dek jaroj antaŭe, la PTT anstataŭigis la telefonlibron per komputilaj terminaloj, dank' al kiuj eblis obteni telefonnumerojn de la tuta lando, ne nur de sia urbo.

Tiuj terminaloj estis senpage disdonataj al tiuj, kiuj petis ilin. Krome, la PTT administracio donis al privataj kompanioj la eblecon konekti sian komputilon al la reto, por disponigi ĉiajn servojn al la abonantoj.

La pagsistemo estas originala : la PTT enspezas proksimume la trioblan prezon de normala telefona komunikado, kaj redonas la du trionojn de la sumo al la servisto, t.e. la kompanio kiu posedas la komputilon kaj la programaron.

Pour uzi ĝin, sufiĉas diali 3615 ĉe la telefono, kaj tajpi la kodon de la servo ĉe la minitelo. Estas alia numero, 3614, kiu estas preskaŭ senpaga, ĉar oni pagas nur la prezon de la komunikado, kiu dumnokte ege malaltas (0,12 FF po minuto).

LA KOMPUTILAJ RETOJ.

Samtempe, kreiĝas en la mondo komputilaj retoj, kiel USENET, (kiu estos la temo de estonta artikolo), kaj arigas jam centoj da esperantistojn. Iuj servoj proponas nun konektojn al USENET, sed la prezo ankoraŭ altas. Tamen, antaŭvideblas, ke baldaŭ, ĉiuj tiuj retoj estos interkonektitaj, tial ni devas esti pretaj montri tie la avantaĝojn de nia lingvo...

LA ESPERIMENTO KUN 3615 ESPERANTO

Nur post pluraj provoj sukcesis ni ekfunkciigi nian reton.

Ĝi naskiĝis per la kununiĝo de grupo da samideanoj ege minitelemaj, kiuj jam faris plurajn provojn por vivi esperantan grupo en pluraj serviloj (CTL, CYAN, RIBOU, PING), kun la oficiala servo de

Minitel et Espéranto

Faire de l'Espéranto tous les jours, même si l'on est isolé, être informé immédiatement des rencontres, faire passer une information, lancer un appel, provoquer un débat et avoir des réactions à chaud... un rêve ? non, c'est maintenant une réalité.

QU'EST CE QUE LE MINITEL ?

Rappelons à nos amis non français ce qu'est le minitel : Il y a 10 ans, les PTT ont remplacé l'annuaire téléphonique par des mini terminaux d'ordinateur, grâce auxquels on pouvait obtenir des numéros dans tout le pays, et non seulement dans sa ville.

Ces terminaux furent distribués gratuitement à ceux qui les demandaient. En plus, l'administration offrait à des sociétés privées la possibilité de connecter leur ordinateur au réseau afin d'offrir aux abonnés toutes sortes de services.

Le système de paiement est original : Les télécom encaissent à peu près 3 fois le prix d'une communication téléphonique, et en rendent les 2/3 au serveur, c'est à dire la société possédant l'ordinateur et les logiciels.

Pour y accéder, il suffit de composer le 3615 au téléphone, puis de taper le code du service au minitel. Il existe aussi un autre numéro, 3614, qui est presque gratuit, car on ne paie que le prix de la communication qui, la nuit, est dérisoire (0,12 F par minute).

LES RESEAUX D'ORDINATEURS.

Parallèlement se crée dans le monde des réseaux d'ordinateurs tel USENET, (qui fera l'objet d'un futur article), et qui regroupe déjà une centaine d'espérantistes. Certains serveurs proposent déjà des connexions à USENET, mais le prix est encore élevé. Cependant, on peut prévoir que bientôt tous ces réseaux seront connectés, aussi nous devons nous tenir prêts à y montrer les avantages de notre langue...

L'EXPERIENCE DU 3615 ESPERANTO

Ce n'est qu'après plusieurs essais que nous avons réussi à faire fonctionner notre réseau.

Il est né de la fusion d'un groupe de samidéanoï fanas du minitel, qui avaient déjà fait plusieurs tentatives pour animer un groupe espéranto sur différents serveurs (CTL, CYAN, RIBOU, PING) avec le serveur officiel de FRANCE ESPERANTO.

FRANCE ESPERANTO.

Tiu servo vegetis, ĉar la kompanio kiu bonvole zorgis pri ĝi refreŝigis la informojn nur kiam ĝi havis sufiĉe da tempo por tio - t.e. malofte. Neeblis babili, nek interŝanĝi mesaĝojn. Tion oni povis fari en aliaj servoj, sed tie ne estis rimedo por prezenti Esperanton aŭ informiĝi pri renkontoj.

LA ASOCIA SERVILO.

Tial, ni faris interkonsenton kun profesio-ulo por funkciigi originalan formulon :

La asocian servon kun tri aktoroj : servisto, asocio, uzantoj.

- La servisto enspezas la profiton kaj alportas la komputilaĵojn.
- La asocio nenion enspezas, kaj vivigas la servon, kiun ĝi uzas senpage.
- La uzantoj profitas la servon kaj pagas.

KIO FAREBLAS PER LA SERVILO ?

Dank'al tio, ni havas kompletan servon kie troveblas :

- Prezento de esperanto por la "krokodiloj".
- Listo de la renkontoj, kun aŭtomata malapero kiam la dato estas inta.
- Rekta bablado, t.e. inter personoj kiuj samtempe estas ĉe la minitelo.
- Elektronikaj letterskatoloj, kiuj ebligas sendi mesaĝojn al unu aŭ pluraj personoj, ĉefe por disdoni urĝan informon, aŭ debati pri aktualaj temoj.

Tiuj du lastaj servoj estas dulingvaj : en la franca kaj esperanta.

KAJ NUN ?

La ĉefa malfacilaĵo estis atingi "kritikan amason", t.e. sufiĉe da konektitaj homoj por ke la afero funkcio per si mem, alidire ke ĉiu estas certa trovi sufiĉe da interesaj mesaĝoj kiam li konektiĝas.

Nun, estas la kazo : 94 konektitaj en la grupo ESPERANTO, inter kiuj dek konektigas ĉiutage kaj 30 ĉiusemajne. Kaj tie ne estas nur geesperantistoj : estas scivol-emuloj kiuj aliĝis al la grupo por vidi kio ĝi estas...

Ce serveur végétait, car la société qui s'en occupait bénévolement ne mettait à jour les informations que lorsqu'elle en avait le temps, c'est à dire pas souvent. Il était impossible d'y dialoguer, ni d'y échanger des messages. On pouvait le faire sur les autres serveurs, mais il n'y avait pas moyen de présenter l'espéranto ou de s'informer sur les rencontres.

LE SERVEUR ASSOCIATIF.

Aussi, nous avons passé un accord avec un professionnel pour faire fonctionner une formule originale : Le serveur associatif avec 3 acteurs : serveur, association, utilisateurs.

Le serveur conserve les bénéfices, et fournit l'informatique.

L'association ne gagne rien et fait vivre le service qu'elle utilise gratuitement.

Les utilisateurs profitent du serveur, et paient.

QUE PEUT ON FAIRE AVEC LE SERVICE ?

Grâce à cela, nous avons un service complet où l'on peut trouver :

- Une présentation de l'espéranto à l'usage des "crocodiles".

- La liste des rencontres, avec effacement automatique quand la date est dépassée.

- Le dialogue direct, c'est à dire entre les personnes qui sont devant leur minitel au même moment.

- Les boites à lettres électroniques, qui permettent d'envoyer un message à une ou plusieurs personnes, en particulier pour passer une information urgente, ou débattre des sujets d'actualité.

Ces 2 derniers services sont en deux langues : français et espéranto.

ET MAINTENANT ?

La principale difficulté a été d'atteindre la "masse critique", c'est à dire suffisamment de connectés pour que l'affaire tourne d'elle même, c'est à dire pour que chacun soit sûr de trouver suffisamment de messages intéressants lorsqu'il se connecte.

Maintenant, c'est le cas : 94 inscrits dans le groupe ESPERANTO, dont une dizaine se connectent chaque jour et une trentaine toutes les semaines. Et il n'y a pas que des espérantistes : il y a des curieux qui se sont inscrits au groupe, pour voir ce que c'est...

KION ONI RAKONTAS EN ĜI ?

Ĉu vi scias, kiu estis la sola lando kies oficiala lingvo estis esperanto ?
 Kiu estas tiu profesio ke la devizo de ĝia internacia asocio estas en esperanto ?
 Kiel helpi asocion aŭ revuon kiu trafas malfacilaĵojn ?
 Kion pensas niaj amikoj pri Eŭropo, pri la angla lingvo, pri eventuala esperantista partio, pri niaj rilatoj kun la Verduloj, pri niaj asocioj kaj ... pri la cirkumfleksaj akcentoj ?

LA BILANCO

Dum 6 monatoj, la grupo ESPERANTO interŝanĝis pli ol 700 mesaĝojn el kiuj 630 interesaj. Pli ol 160 temoj estis traktitaj, pri asocioj, grupoj, okazaĵoj, kulturo (revuoj, libroj, muziko, teatro, radioj, rakontoj, vojaĝoj), komputilado kaj telematiko, kursoj, promocio de la lingvo, vizitoj de eksterlandanoj, ktp..

Mesaĝoj estas petoj, informinterŝanĝoj, raportoj, debatoj kaj ankaŭ ... polemikoj !
 La plej longa mesaĝo ? : La vivo de Conan Doyle en 27 ekranoj !
 Sed tamen 220 mesaĝoj en esperanto.

26 personoj interŝanĝis siajn atingilajn donitajojn, por krei grupon "KONATULOJ", arigantan tiujn, kiuj konsentis rezigni pri anonimeco. Okazis interŝanĝoj de revuoj, de kasedoj, de komputildisketoj...

Interesgrupoj estis kreataj kaj funkcias : VORTARO, KOMPUTER, TELEMATIKO, KURSOJ, LIBROJ, DEBATOJ kaj ... PROJEKTOJ.
 Alia servo, SIRIUS, alvokis nin per minitelo, por peti helpon por organizi E-kursoj.

KIEL UZI ĜIN ?

Tio estas ĉefe por niaj francaj amikoj - kvankam ni jam ricevis mesaĝojn el Belgio. Sufiĉas diali 3615 ce telefono kaj tajpi ESPERANTO sur la klavaro. Sekvu do la indikojn. La samideanoj kiuj tamen sukcesus konektiĝis al ĝi de eksterfrancio bonvolu sendi al ni mesaĝon en la grupo "ESPERANTO".

Se tamen vi ne sukcesas funkciigi ĝin, skribu al ni : JEFO eldonis kompletan gvidilon.

QWYX

QUE S'Y RACONTE-T-IL ?

*Savez vous quel était le seul pays dont la langue officielle était l'espéranto ?
 Qu'elle est la profession dont la devise de l'association internationale est en espéranto ?
 Comment donner un coup de pouce à une association ou à une revue en difficulté ?
 Que pensent nos amis de l'Europe, de l'anglais, d'un éventuel parti espérantiste, de nos rapports avec les Verts, de nos Associations et ...des accents circonflexes ?*

LE BILAN

En 6 mois, le groupe ESPERANTO a échangé plus de 700 messages dont 630 présentaient un intérêt général. Plus de 160 sujets furent abordés, concernant les associations, les groupes, les manifestations, la culture (revues, livres, musique, théâtre, radios, histoires, voyages), l'informatique et la télématique, les cours, la promotion de la langue, les visites d'étrangers, les langues etc..

Les messages sont des demandes, des échanges d'informations, des comptes rendus, des débats et parfois aussi... des polémiques ! Le message le plus long ? : La vie de Conan Doyle sur 27 écrans. Et quand même 220 messages en Espéranto.

26 personnes ont échangé leurs coordonnées, pour créer un groupe "KONATULOJ" regroupant tous ceux qui ont accepté de renoncer à l'anonymat. Il y a eu des échanges de revues, de livres, de cassettes, de disquettes...

Des Groupes d'intérêt ont été créés et fonctionnent : "VORTARO", "KOMPUTER", "TELEMATIKO", "KURSOJ", "LIBROJ", "DEBATOJ", et... "PROJEKTOJ".

Un autre serveur, SIRIUS, a fait appel à nous, par minitel, pour nous demander de l'aider à organiser des cours d'espéranto.

COMMENT S'EN SERVIR ?

Ceci concerne surtout nos amis français - bien que nous ayons reçu des messages de Belgique.

Il suffit de composer le 3615 sur le téléphone et de taper le code ESPERANTO au clavier. Suivre alors les indications. Pour les samidéanoj qui réussiraient quand même à s'y connecter depuis l'étranger, qu'ils veuillent bien nous envoyer un message dans le groupe ESPERANTO.

Et si vous n'arrivez à le faire fonctionner : Ecrivez nous : JEFO a édité un mode d'emploi complet.

QWYX

La radikoj de Esperanto

Ili estas "internaciaj", almenaŭ la plej eble, onidire. Mi deziras ke vi mem juĝu tion; kaj tiucele, efektivigis empirieton.

En Esperanto, iuj vortoj, videble rekten devenas el la franca. Ekzemple : *aĉeti/acheter* (el la latina *accipere*). Do la radiko *aĉet-*, estas klasifikenda el tiuj, kiuj rekten devenas el iu latina lingvo; cirkonstanco, el la franca; kaj reciproke, kiuj estas rekte komprenitaj france.

Samidee, *lerni* venas rekten el la germana lingvo : *lernen*, kaj tiu vorto igis la E-radikon : *lern-*.

Dua speco de radikoj, nenies rilatas kun la korespondantaj vortoj, en ajna lingvo. Konsiderante la du menciitajn ekzemploj; *lerni*, nenion memorigas al franco, kiu ne konas la germanan, kaj *aĉeti*, ankaŭ nenion, al germano, kiu neniam studis latinan lingvon. La dua speco koncernas nur la E-radikojn, kiuj estas laŭesence tute fremdaj al la ajna lingvo.

La tria speco de radikoj estas tiuj, por kiuj la rilato nerekte ekzistas; ajne ĉar la vorto ekzistas duope, la pli uzata vorto nenies rilatante kun la samsenca E-vorto (1); ajne ĉar la E-radiko, kvamkam misformata, tamen havas similecojn kun la samsenca vorto, en la ajna lingvo (2).

Jen ekzemploj :

- (1) Anglalingve, *konversacio* estas : *talk*; sed la vorto : *conversation* ankaŭ ekzistas kaj memorigas la E-vortojn. Aliekzemple : *fin-/end* kaj *finish*...

- (2) *Hodiaŭ* devenas de *hodie*, el la latina, sed *heute*, en la germana estas nur misformaĵo de tio, do : la jena rilato nerektas.

16000 E-radikoj estas entabeligitaj, sed la plej komune uzataj dum la Ĝiutaga vivo estas tre malpli multnombraj.

Ni nur interesu la 1000 plej ofte uzatajn E-radikojn, kaj ni nomu tiun vortaron "Baza Esperanto".

La provita empirio konsistas en la klasifikado de Ĉiu Baz-E-a radiko, en unu el la tri menciitaj specoj de vortoj.

Les racines de l'Espéranto

Elles sont "internationales", du moins, le plus possible, dit-on. Je souhaite que vous, lecteurs, en soyez juges; et pour se faire, j'ai réalisé une petite expérience.

Dans l'Espéranto, certains mots proviennent de toute évidence directement du français. Par exemple : *aceti/acheter*, (du latin *accipere*). On classera donc la racine *acet-* dans celles provenant directement d'une langue latine : à l'occurrence le français; et réciproquement, qui sont directement comprises en français.

Dans le même ordre d'idée, *lerni* vient directement de l'allemand *lernen*; et *lernen* a donné *lern-* en Esperanto.

Une 2ème catégorie de racine n'a rien en commun avec le mot équivalent dans telle langue. Si l'on reprend les deux exemples précités : *lerni* ne dira rien à un français ne connaissant aucune langue germanique et *aceti*, rien à un allemand n'ayant jamais étudié de langue latine. Cette 2ème catégorie concerne donc les racines de l'Espéranto qui sont, par essence, totalement étrangères à une langue donnée.

La 3ème catégorie de racines sont celles pour qui le rapport est indirect; soit car le mot existe en "double emploi", le mot le plus utilisé n'ayant aucun rapport avec celui en Espéranto (1); soit car la racine espéranto, bien que déformée, comporte toutefois des similitudes avec le mot qui a le même sens dans une langue donnée (2).

Exemples :

- (1) En anglais *conversation* se dit *talk*, (de l'anglo-saxon) mais le mot *conversation* existe aussi et rappelle le mot espéranto.

Autre exemple : *fin-* avec *end* et *finish*...

- (2) *Hodiaŭ* provient du latin *hodie*, mais l'allemand *heute* en est une déformation ; d'où le rapport indirect.

On dénombre quelques 16000 racines de mots en Espéranto, mais les plus courantes, les plus utilisées dans la vie de tous les jours sont bien moins nombreuses. Intéressons nous aux 100 racines les plus fréquemment utilisées, et appelons cette liste "Espéranto de base".

L'expérience tentée consiste à classer chaque radical de "l'Espéranto de base", dans les trois catégories précitées.

Tri lingvoj estas elektitaj : la franca (latina), la germana (germana) kaj pola (slava).

Jen la rezultatoj :

A) Kunmedato de Baza Esperanto :

Lingvoj	%	Ekzemploj
Latina	80,7	kulturo
Germana	13,5	fadeno
Greka	2,0	ideo
Esperantaĵoj	2,0	edzo
Slava	1;0	vosto
Hindo-eŭropa	0,6	frato
Kelta	0,1	beko
Jidisa	0,1	nu

La 80,7% da latinaj vortoj kunmetiĝas tiumaniere :

- 17,6% "intereŭropa latino" (kies la radikoj estas ambaŭe konataj germane kaj pole. Ekz : *Marto*).
- 20,9% "duone intereŭropa" (kies la radikoj estas ajne germane, ajne pole konataj. Ekz : *Akuzativo*).
- 42,2% "nur inter latinlingvoj" (...konataj nur en la latinaj lingvoj . Ekz : *Abelo*).

Do entute 21% da intereŭropaj radikoj

B) Jen la samaj rezultatoj, sed enkalkulante kun la uzadaj oftecoj de la radikoj :

Lingvoj	%	Ekzemploj
Latina	69,7	ĉevalo
Germana	10,3	fluo
Hindo-eŭropa	9,0	ne
Slava	4,3	krom
Greka	3,7	telefono
Esperantaĵoj	2,8	pri
Kelta	0,1	beko
Jidisa	0,1	nu

Por la plisimpleco; la rektaj kaj la duonrektaj radikoj estas miksitaj por starigi la pasitajn tabulojn. Estas notinde ke la neekvilibro estas favorega, al la latinaj lingvoj, eĉ se la situacio, ĉe la lasta tabulo ŝajnas esti pli "justa".

Ĉu la 42,2% da latinaj vortoj, kiuj estas tute fremdaj al la nelatinaj lingvoj, vere nepras por la kunteniĝo de Esperanto ? La zorgon, mi okazigas al ĉiu, respondi tiun demandon.

PASKALO

Trois langues sont choisies : le français (latines), l'allemand (germaniques), et le polonais (slaves).

Voici les résultats :

A) Composition de "l'Espéranto de base" :

Langues	%	Exemples
Latin	80,7	kulturo
Germanique	13,5	fadeno
Grec	2,0	ideo
Espérantises	2,0	edzo
Slaves	1;0	vosto
Indo-Européen	0,6	frato
Celte	0,1	beko
Yiddish	0,1	nu

Les 80,7% de mots latins se décomposent ainsi :

- 17,6% latin "inter européen" (dont les radicaux sont connus à la fois en allemand et en polonais. Ex : *Marto*).
  - 20,9% "semi inter européen" (soit en allemand soit en polonais. Ex : *Akuzativo*)
  - 42,2% "strict inter latin" (uniquement dans les langues latines. Ex : *Abelo*).
- Soit un total des Racines internationales de 21%

B) Voici les mêmes résultats, mais en tenant compte des fréquences d'utilisation des radicaux :

Langues	%	Exemples
Latin	69,7	ĉevalo
Germanique	10,3	fluo
Indo-européen	9,0	ne
Slaves	4,3	krom
Grec	3,7	telefono
Espérantises	2,8	pri
Celte	0,1	beko
Yiddish	0,1	nu

Pour simplifier les choses, les racines "directes" et "semi directes" ont été confondues pour établir les précédents tableaux. On remarquera que le déséquilibre est fort en faveur du latin même si la situation au dernier tableau semble plus "juste".

Les 42,2% de mots latins, totalement étrangers aux langues non latines sont-ils vraiment indispensables à la cohésion de l'Espéranto ? Je laisse à chacun le soin de répondre à cette question.

PASKALO

Esperanto kaj Ĉina lingvo

Oni, iafaje, prezentas Esperanton kiel sintezon de tri ĉefaj lingvaj tipoj. Ĝi kunigas la ecojn de la fleksiaj lingvoj, kiel la franca, kun la aglutinaj lingvoj, kiel la turka, kaj, krome, kun tiuj de la izolaj lingvoj, kiel la ĉina.

Simeleco inter Esperanto kaj la ĉina estas konstatebla en la formado de la kunmetitaj substantivoj asociantaj du vortojn, el kiuj la unua, la determinanto, antaŭas la duan, la determinaton.

Kiel ekzemplojn, ni citu butiknomojn, landnomojn kaj vortojn por indiki viandojn.

la butiko de florvendisto	florbutiko	huādiān	花店
la viandejo	viandbutiko	ròudiān	肉店
la ŝuvendejo	ŝubutiko	xiédiān	鞋店
la butiko de fiŝvendisto	fiŝbutiko	yúdiān	鱼店

La ĉina vorto "diān" (butiko) estas laŭokaze determinata per substantivoj, kiel "huā" (floro), "ròu" (viando), "xié" (ŝuo), "yú" (fiŝo).

Ni transiru al la diversaj specoj de viandoj ("ròu" en la ĉina).

viando de bovo	bovaĵo	niúròu	牛肉
viando de porko	porkaĵo	zhūròu	猪肉
viando de ŝafido	ŝafidaĵo	xiǎoyangròu	小羊

Notinde, ke Esperanto estas pli regula kaj oni povus daŭrigi per :

viando de anaso	anasaĵo
viando de kokido	kokidaĵo
viando de fiŝo	fiŝaĵo

Por la landnomoj, Esperanto uzas simplan substantivon konsistantan el radiko kaj la sufikso io, dum la ĉina formas kunmetitajn substantivojn finiĝantajn per "guó" (lando).

Ĉinio	Zhōngguó	中国
Francio	Fǎguó	法国
Britio	Yīngguó	英国

Izola lingvo konsistas el senŝanĝaj elementoj, tiel okazas en la ĉina kaj en Esperanto.

Esperanto estas ankaŭ aglutina lingvo, nome : ĝiaj elementoj kuniĝas por formi vortojn, dum en la ĉina la litertipoj restas apartigitaj, unuj disde la aliaj.

N.B. : En la indika fonetika transskribo, oni kunigas la elementojn de unu sama vorto.

Roger YAFIL

esperantigita de Lucien BOURGEOIS

Espéranto et Chinois

On présente parfois l'espéranto comme une synthèse des trois principaux types de langue.

Il allie les qualités des langues flexionnelles comme le français à celles des langues agglutinantes comme le turc et enfin à celles des langues isolantes comme le chinois.

Une ressemblance entre espéranto et chinois peut se constater dans la formation des noms composés associant deux mots, dont l'un, le déterminant, précède le deuxième, le déterminé.

Prenons des exemples à propos de noms de boutiques, des noms de pays et des noms pour désigner les viandes.

la boutique du marchand de fleurs	florbutiko	huādiān	花店
la boucherie	viandbutiko	ròudiān	肉店
le magasin de chaussures	ŝubutiko	xiédiān	鞋店
la boutique du marchand de poissons	fiŝbutiko	yúdiān	鱼店

Le mot chinois "dian" (boutique) est déterminé selon le cas par des noms comme "huā" (fleur), "ròu" (viande), "xié" (chaussure), "yú" (poisson).

Passons aux différentes sortes de viande ("rou" en chinois).

viande boeuf (ou du boeuf)	bovaĵo	niúròu	牛肉
viande de porc (ou du porc)	porkaĵo	zhūròu	猪肉
viande d'agneau (ou de l'agneau)	ŝafidaĵo	xiǎoyáng ròu	小羊肉

Remarquons que l'espéranto est plus régulier et on pourrait poursuivre par :

viande de canard (ou du canard)	anasaĵo
du poulet	kokidaĵo
du poisson	fiŝaĵo

Dans le cas des noms de pays l'espéranto utilise un nom simple formé d'une racine et du suffixe io tandis que le chinois forme des noms composés terminés par "guó" (pays).

la Chine	Ĉinio	Zhōngguó	中国
la France	Francio	Fǎguó	法国
l'Angleterre	Britio	Yīngguó	英国

Une langue isolante se compose d'éléments de forme fixe; c'est le cas du chinois et de l'espéranto.

L'espéranto est aussi une langue agglutinante c'est à dire que les éléments s'accrochent pour former des mots tandis que dans le cas du chinois les caractères restent indépendants les uns des autres.

Nota : Dans la transcription phonétique donnée, on réunit les composants d'un même mot.

Roger YAFIL

Hazardaj kaj planitaj neologismoj

Bernard GOLDEN - Hungario

Henrik SEPPIK en sia artikolo "Pri neologismoj" (*Heroldo de Esperanto*, 1975, n-ro 6, pĝ. 3) uzas la esprimon "hazardaj neologismoj" en kontrasto kun neologismoj, kiuj estas bone elpensitaj kaj pravigebaj kaj pro tio meritas registron en vortaroj. Mi havas la impreson, ke granda parto de la kontraŭstaro estiĝanta rilate la amason da neologismoj, kiu inundas la leksikon de Esperanto nuntempe, estas la rezulto de tiu hazarda aspekto, kiun ili havas. Malgraŭ la insista uzado de tiuj vortoj en la propraj verkoj kaj senĉesa kaj bombasta propagando de diversaj skoloj de neologismo (ekze la piĉismo, la rumlerismo kaj la iltismo), la proponantoj ne sukcesas konvinki aliajn partojn de la Esperanta lingvokomunumo, ke iliaj neologismoj vere estas bezonataj. Tiaj vortoj, rigardataj kiel balasto en la lingvo, ne facile enradikiĝas kaj fariĝas nevivipovaj antaŭnaskitoj.

Tiu fenomeno karakterizas la tutan historion de la lingvo Esperanto, kaj oni povas komenci la analizon, trakribrante la verkojn de Zamenhof mem. Kiu hodiaŭ scias la signifon de jenaj du vortoj, kiuj aperas en lia tradukaĵo *Revizoro*: "fristiko" kaj "movetono"? La unua, kiu venas de la germana *Frühstück*, estas sinonimo de "matenmanĝo", dum la dua havas francan devenon en la esprimo *mauvais ton* kaj signifas "malbona tono". En la gazeto *La Esperantisto*, kiun Zamenhof redaktis, estis publikigita traduko de rakonto titolita "Balo je borto", kiun esperantigis Edgar de WAHL. Eugen WUSTER, kiu kompilis liston de vortoj uzataj de Zamenhof, konfesas, ke la signifo de "borto" ne estas konstatebla; li nur konjektas, ke la titolo temas pri "surŝipa" aŭ "galonula" balo. En *Zamenhof-radikaro* WUSTER nomas tiujn neologismojn "okazaj esprimoj". Ĉe lingvistoj kaj filologoj estas uzata la fakterminhapakso, kiun la *Suplemento de Plena Ilustrita Vortaro* (PIV) difinas jene: "vorto troviĝanta nur unu fojon en verko aŭ en tuta lingvo, en donita epoko".

Néologismes fortuits et néologismes conformes

Bernard GOLDEN - Hongrie

Henrik SEPPIK dans son article "Les néologismes" (*Heroldo de Esperanto*, 1975, n-ro 6, pg. 3) utilise l'expression "néologismes fortuits" pour faire un contraste avec les néologismes qui sont bien conçus et bien défendables et qui, pour cette raison méritent d'être répertoriés dans les dictionnaires. J'ai l'impression qu'une grande partie de l'opposition qui se produit ayant trait à la multitude de néologismes qui inondent aujourd'hui le vocabulaire de l'espéranto, est la conséquence de cet aspect fortuit qu'ils inspirent. Malgré l'usage pressant de ces mots dans les œuvres personnelles et la propagande continuelle et pompière de maintes écoles à tendance néologistique (exemple le pitchisme, le roumelérisme et l'iltisme), leurs instigateurs ne parviennent pas à convaincre les autres parties de la communauté de la langue d'Espéranto, que leurs néologismes sont vraiment indispensables. De tels mots considérés comme un fardeau pour la langue, ne s'implantent pas facilement et deviennent des foetus non viables.

Ce phénomène caractérise toute l'histoire de la langue espéranto et l'on peut en commencer l'analyse en passant au crible l'œuvre même de Zamenhof. Qui connaît aujourd'hui le sens des mots suivants: "fristiko" et "movetono" qui apparaissent dans la traduction de Zamenhof "Revizoro" (l'Inspecteur). Le premier qui provient de l'allemand *Frühstück* est synonyme de "petit déjeuner", tandis que le second a l'origine française de l'expression "mauvais ton". Dans la revue "La Esperantisto" (l'Espérantiste) que rédigeait Zamenhof, fut publiée une traduction d'un conte intitulé "Balo je borto" que Edgar de WAHL espérantisa. Eugène WUSTER qui composa la liste des mots utilisés par Zamenhof, admet que le sens de "borto" n'est pas établi; il ne présume seulement que le titre a trait à "un bal à bord" ou à "un bal de gradés". Dans les "Racines zamenhofiennes" WUSTER nomme ces néologismes "expressions occasionnelles". Chez les linguistes et les philologues est utilisé le mot de spécialité hapax que le Supplément du Dictionnaire Complet Illustré (PIV) définit ainsi: mot ne se trouvant qu'une fois dans une œuvre ou dans toute une langue pour une époque donnée".

Ofte hazardaj neologismoj ne estas kompreneblaj eĉ en kunteksto. Kvankam Jean FORGE en sia romano *Mr. Toth aĉetas mil-okulojn*, eldonita en 1931, provizas sian verkon per listo titolita "Kelkaj neologaj vortoj", ĝi estas mankhava. Tri hazardaj neologismoj estas: "rasa", "komparso" kaj "kokoto". Jen la frazoj, en kiuj ili aperas:

a) "La sinjorino reklinis sin, levis la rasajn krurojn kaj ridis plengorge post li". (pĝ 8)

b) "...Boĵivoj...nun vivetas kiel filmkomparso kaj revas pri grandega aktora kariero". (pĝ 76)

c) "...li vidis...malgrandajn komencantajn kokotojn, kiuj ŝakale ĉirkaŭas bonŝancajn gajnintojn". (pg 144)

FORGE glosas nur "filmkomparso" ("flankfiguranto, unu el la popolo"), kiun la vorto "statisto" anstataŭis poste. Sed "rasa" kaj "kokoto" restas enigmaj. Eĉ Henri VATRÉ, la fervora ĉasanto de neologismoj, ankoraŭ ne registritaj en PIV, preteratentis ĉiujn ĉi-suprajn hazardajn neologismojn krom "friŝtiko" en sia nekompleta *Neologisma Glosaro*, publikigita en 1983. Devas esti evidente, ke la efiko de la uzo de hazardaj neologismoj sur la evoluon de la Esperanta kulturo estas nula. Povas esti ĝi negativa efiko, ĉar kelkaj esperantistoj reagis sammaniere kontraŭ ĉiuj neologismoj, eĉ tiuj, kiuj estas utilaj.

Ofte aperas en la Esperanta gazetaro leteroj de homoj, kiuj, nekomprenante la funkcion de neologismoj en vivanta, daŭre evoluanta lingvo, malbenas ilin kaj provas per minacoj aŭ insultoj persvadi aŭtorojn ne uzi ilin. Tiu sinteno estas same ekstrema kiel tiu de la alia grupo en Esperantujo, kiu miskomprenas kiel plej efike uzi la potencialon de planlingvo. Tiuj ĉi, do, senbride verŝas en siajn verkojn ĉiun novan vortformon, kiu ilia opinie imponas al legantoj. Se la unua tipo, la neologismofobiulo, estas apoganto de la "unugroŝa Esperanto", la dua tipo, la pseŭdoerudiciulo, malprudente strebas al imitado de la riĉeco de etnolinvo. Nek la unua nek la dua grupo scias kie troviĝas la meza vojo de la sana enkonduko de novaj leksikaj elementoj en la lingvon. El tiu konflikto de vidpunktoj rezultas arda surpapera polemikado.

Souvent des néologismes fortuits ne sont pas même compréhensibles dans leurs contextes. Bien que Jean FORGE dans son roman "Mr Toth achète mille yeux" édité en 1933 alimente son oeuvre d'une liste intitulée "Quelques mots nouveaux" Liste qui est incomplète.

"Rasa" (racé), "komparso" (comparse), "kokoto" (cocotte) sont trois néologismes fortuits. Voici les phrases dans lesquelles ils apparaissent :

a) "La femme se recourba, leva des jambes "racées" et rit à gorge déployée après lui." (p. 8)

b) "... Bojivoj ... végète maintenant comme "comparse" de film et rêve d'une immense carrière d'acteur" (p. 76)

c) "... il vit ... des petites "cocottes" débutantes qui, à la manière des chacals, entourent les joueurs chanceux". (p. 144)

FORGE n'éclaircit que le sens du mot "filmkomparso" ("figurant d'appoint, parmi le nombre) que le mot "statisto" (figurant) remplaça par la suite. Mais "rasa" et "kokoto" restent énigmatiques. Même Henri VATRE le fervent chasseur de néologismes non encore consigner dans le PIV laissa de côté, dans son Glossaire des néologismes, incomplet, publié en 1983, ces néologismes fortuits ci-dessus sauf "fristiko" (petit déjeuner). Il doit être évident que l'effet de l'usage des néologismes fortuits est nul sur l'évolution de la culture espérantiste. Cela peut provoquer un effet négatif car certains Espérantistes réagissent de la même manière contre tous les néologismes, même contre ceux qui sont utiles.

Il paraît souvent, dans la presse espérantiste, des lettres de gens qui, ne comprenant pas la fonction des néologismes dans une langue vivante et en perpétuelle évolution, s'emportent contre eux et essaient, par des menaces et des insultes, de persuader les auteurs de ne pas les utiliser. Cette attitude est aussi extrême que celle de l'autre groupe du monde espérantiste qui, se méprennant sur la façon la plus efficace d'utiliser les potentialités de la langue, répandent avec frénésie dans leurs ouvrages toute nouvelle forme de vocabulaire qui, à leur avis frappera leurs lecteurs. Si la première catégorie "les phobiques du néologisme" sont les soutiens de l'Espéranto "à cent sous", la seconde catégorie, les pseudo-érudits, visent imprudemment à copier la richesse des langues naturelles. Ni la première, ni la seconde catégorie ne savent où se trouve la voie médiane de la saine introduction dans la langue de nouveaux éléments lexicaux. Une ardente polémique épistolaire résulte de ce conflit de point de vue.

Ofte la kondamnoj kontraŭ neologismoj estas vortigitaj en emocia aŭ kolera linvo, kiel jena citaĵo el recenzo en *Heroldo de Esperanto* pri libro tradukita en Esperanton fare de Reinhard HAUPENTHAL. La recenzinto, Renato CORSETTI, skribas : "...li uzas tute trankvile en proza teksto la plej aĉajn neologismojn, kiujn paroksimaj (tiele !) parolantoj de la okcident-eŭropa dialekto kapablis elpensi (poko, livo, ĉendi kaj tiel plorinde plu). Rimarku la uzon de la adjektivo "aĉa".

En sia recenzo de *Fenikso tro ofte*, esperantigita de William AULD, Fernando de DIEGO dediĉas duonon de sia pritakso de la verko al la lingva aspekto de la traduko kaj demandas pri kriterio por glosado de vortoj, ĉar li trovis, ke kelkaj vortoj estas jam registritaj en PIV. Tamen, li insistas, ke jenaj tri - "kurkulio", "anobio" kaj "fuko" - kvankam troveblaj en PIV, estu glositaj "pro ties apenaŭa uzo kaj preskaŭ absoluta nekonateco". Nu oni povas fari tilkan demandon tie ĉi : Al kiu estas nekonataj tiuj vortoj kaj centoj da aliaj ? Kiom da esperantistoj, eĉ la plej doktaj, konas ĉiujn vortojn en PIV ?

Ŝajnas, ke la plej aprobinda farmaniero de aŭtoro estas glosi ĉiujn vortojn, kiuj lia opinio ne estas vaste konataj, sen-konsidere, ĉu ili estas registritaj en PIV kaj PIVS, ĉar ne ĉiuj esperantistoj posedas tiujn vortarojn.

Ankoraŭ unu recenzo ilustras, kiel obseda estas tiu ĉi demando. Albert GOODHEIR, recenzante la trian eldonon de *Parnasa Gvidlibro* en *Heroldo de Esperanto*, uzas trionon de la teksto de sia recenzo por pritrakti la temon de neologismoj, novaj kaj malnovaj, taŭgaj kaj netaŭgaj. Jen temo, kiu certe neniam estos elĉerpita ! Pruvo de tio venas en la formo de letero al la redakcio de *Heroldo* kun la titolo : "Kial senbezonaĵoj neologismoj ?" el la plumo de J. POLENSKY el Ĉeĥoslovakio. Li skribas : "Lastatempe oni multe uzas precipe en novaj libroj multajn nenecesajn neologismojn, kiel : basa, streta, obscena, ks." Ŝajnas, ke ĉiu neologismemulo same kiel neologismfobiulo havas sian liston kaj estas preta polemiki per ĝi sur paĝoj de la verda gazetaro.

Antaŭ kelkaj jardekoj la hungara esperantisto Pál BALKÁNYI proponis novan vorton aŭ pli precize, verban formon de ekzistanta radikoj : "kangurui".

Souvent les jugements contre les néologismes sont énoncés dans une langue troublée et coléreuse, comme la citation suivante issue d'une critique dans le *Heroldo de Esperanto* au sujet d'un livre traduit en espéranto par Reinhard HAUPENTHAL. Le critique, Renato CORSETTI, écrit : "...il utilise tout tranquillement, dans un texte en prose, les plus mauvais néologismes, que les paroxismiques (sic) locuteurs du dialecte d'Europe occidentale furent capables d'inventer (poko, livo, cendi et à en pleurer). Remarque l'utilisation de l'adjectif "aca" (vil, moche etc..).

Dans sa critique de *Fenikso tro ofte* (Trop souvent Phénix), espérantisé par William AULD, Fernando de DIEGO consacre la moitié de son appréciation de l'oeuvre à l'aspect linguistique de la traduction et pose la question des critères pour la glose des mots, parce qu'il découvrit que quelques uns de ces mots sont déjà répertoriés dans le PIV. Cependant il insiste sur le fait que les trois que voici - "kurkulio" (charençon), "anobio" (artisan, ent.) et "fuko" (varech, fucus) - quoique trouvables dans le PIV, sont répertoriés "à cause de leur faible usage et leur méconnaissance totale".

On peut alors ici poser une question délicate : Ces mots et des centaines d'autres sont étrangers à qui ? Combien d'Espérantistes, même les plus savants, connaissent tous les mots du PIV ?

Il semble, pour un auteur, que la façon de faire la plus à encourager soit d'établir un glossaire de tous les mots qui, à son avis, ne sont pas largement connus, sans prendre en considération s'ils sont répertoriés dans le PIV et le PIVS, car les espérantistes ne possèdent pas tous, ces dictionnaires.

Une critique, encore, illustre combien cette question est obsédante. Albert GOODHEIR, en faisant la critique de la 3ème édition du *"Parnasa Gvidlibro"* (Guide parnassien) dans le *Heroldo de Esperanto*, utilise le tiers du texte de sa critique pour traiter du thème des néologismes, nouveaux et anciens, appropriés et impropres. Voici un thème qui certainement, ne sera jamais épuisé ! La preuve de cela arrive, sous forme de lettre, à la rédaction de *Heroldo* avec le titre : "Pourquoi des néologismes inutiles ?" de la plume de J. POLENSKY de Tchécoslovaquie. Il écrit : "Principalement dans les nouveaux livres, on utilise beaucoup, ces derniers temps, de néologismes et nombreux et inutiles, tel que : basa (bas), streta (étroit), obscena (obscène), etc...". On dirait que chaque "tenant des néologismes" comme chaque "phobique des néologismes" a sa liste et, par son entremise, est prêt à polémiquer dans les pages de la presse "verte".

Il y a quelques dizaines d'années l'espérantiste hongrois Pál BALKÁNYI proposa un nouveau mot ou plus précisément une forme verbale d'une racine existante : "kangurui" (faire le kangourou).

Li donis al ĝi jenan signifon : enkonduki novan vorton en Esperanton, kiu estas nenecesa, ne havas ian novan sencon kaj signifas balaston por la lingvo. Ni jam vidis, ke unu rezulto de kanguruado estas pligrandigo de la nombro de hazardaj neologismoj en la lingvo. Por eviti tion, kaj aŭtoroj kaj redaktantoj same kiel leksikografoj devas agi respondece. Ne imitinda estas la sinteno de la Praga Artliteratura Skolo, kies adeptoj elcerbigis hazardajn neologismoj kiel "opodeldoko", "solti", "prekera" kaj similajn bizaraĵojn.

Il lui donna le sens suivant : introduire en Espéranto un mot nouveau qui est inutile, qui n'a pas de nouvelle acception et qui implique un fardeau pour la langue. Nous avons déjà vu que le premier résultat de "kanguruado" (action de faire le kangourou) est l'augmentation du nombre de néologismes fortuits dans la langue. Pour éviter cela, et les auteurs et les rédacteurs comme les lexicographes doivent agir de façon responsable.

L'attitude de l'Ecole de Littérature d'Art de Prague, dont les adeptes font sortir de leur tête des néologismes fortuits tel que : "opodeldoko", "solti", "prekera" et bizarreries du même genre, n'est pas digne d'être imitée.

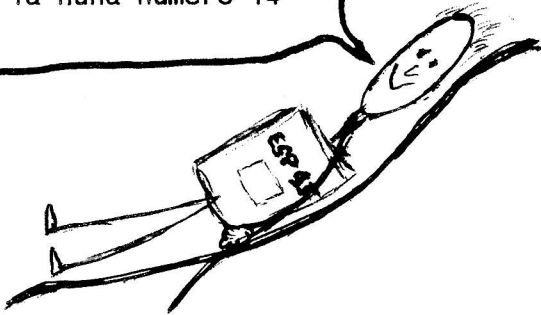
Kokoto estas Jean FORGE-a neologismo. Vidu la ĉi-supran artikolon

DU KOKOTOJ ASERTIS LAŬ DISKUTEBLA MANIERO PRI IU E-A REVUO

En la venonta numero aperos artikolo pri Brasiko originale verkita same kiel ĈIUJ la artikoloj de la nuna numero 14

ETO

ESPERANTO-95
 Revue trimestrielle bilingue
 Adresse de la rédaction :
ESPERANTO-95
LA BALASTIERE
 rue du Brûloir
 F 95 000 CERGY
 Imprimerie spéciale
 "Esperanto-95"
 Directeur de la publication :
 DUGUEPEROUX. A
 Tous les articles émanant de la
 rédaction peuvent être copiés
 librement. Il suffit d'indiquer la
 source.
 Numéro de commission
 paritaire : 71263

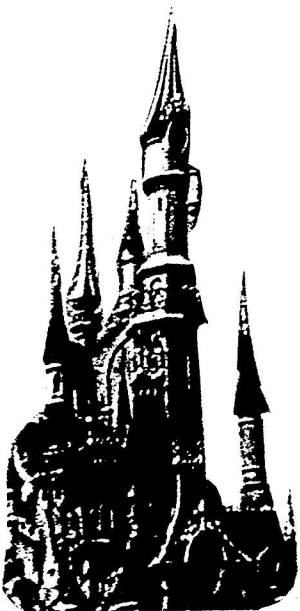

Morgaŭa dialogo

Ĉu vi parolas
la internacian lingvon ?

Yes, ja !
Ĝin flue mi parolas.

De mia naskiĝo.

Ekde kiam ?

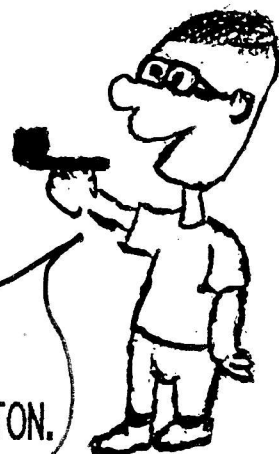

Ho ! Vi estas do
denaska plurlingvulo !

ETO

Yes, cetere mia kreinto
penis doni al mi bonan
lingvan instruadon.
Dank'al li mi havas miridan
uzeblecon de la lingvo en
ĉiuj landoj, kie mi
troviĝas.

Vi estas trafa konsilanto !
MI TUJ EKLERNAS ESPERANTON.

COURS ET STAGES

A PARIS

U.F.E organise 2 stages intensifs :

LES 10 ET 11 OCTOBRE 1992 (1er niveau)

LES 14 A ET 15 NOVEMBRE 1992 (1er niveau)

Chaque stage a lieu de 10 h à 17 h

Prix du Stage: 430 F (300 F moins de 26 ans)

Formule Samedi seul : 230 F (150 F moins de 26 ans)

Contactez

U.F.E.

4 bis rue de la Cerisaie

75004 PARIS

tel : (1) 42 78 68 86

COURS ORAUX HEBDOMADAIRES DE PERFECTIONNEMENT

Dès début décembre au Siège de U.F.E.

Chaque Vendredi à 18 h

Contactez GENEVIEVE

tel : 64 39 32 45 (1e soir)

CERCLE DE CONVERSATIONS au Siège de U.F.E.

Tous les Mercredis de 18 h à 19 h 30

Echanges extrêmement intéressants avec des
espérantophones de toutes nationalités.

N'hésitez pas à y participer !

REPONDEUR TELEPHONIQUE de U.F.E.: (1) 48 87 07 42

Donne de nombreuses informations de toute nature
concernant l'Espéranto

A CERGY (95)

ESPERANTO 95 dispose désormais d'une salle

le Samedi après midi de 14 h à 17 h

à la MAISON de QUARTIER "Les Toulouse" à CERGY

Les Cours vont donc pouvoir continuer

Contactez (après 20 h)

ESPERANTO 95

tel (n° de province) : 32 35 38 14

Dès MI-OCTOBRE 1992 fonctionneront 3 COURS organisés
par F.E.T

A SAINT DENIS (93)

Bourse du Travail (Métro "Porte de Paris" ligne 13)
bureau n° 3

COURS 1er NIVEAU ET COURS 2 ème NIVEAU :

Chaque lundi de 19 h à 20 h

A CHATILLON (92)

Salle du 25 rue Gabriel Péri

COURS 1er NIVEAU : Chaque mercredi de 19 h à 20 h

Contactez :

Robert LAUDEREAU

tel (1) 46 42 64 79

A RUEIL (92)

EN SEPTEMBRE 1992 le GROUPE DE RUEIL reprendra ses
activités

- COURS pour Débutants
- CERCLE de CONVERSATIONS conviviales
- PRET de livres et de revues
- SOIREE "Correspondance"

Contactez

ESPERANTO DE RUEIL

tel : (1) 47 51 18 67

A DIJON (21)

A l'Hotel des Sociétés

7 rue du Dr Chauffier

21000 DIJON :

COURS 1er NIVEAU ET COURS 2 ème NIVEAU :

Chaque Jeudi de 18 h 30 à 19 h 30

Contactez (après 20 h)

Henri JOURNET

tel : 80 71 47 04

COURS ET STAGES

A BOURESSE (86)

DU 27 AU 31 OCTOBRE 1992 :

- Pratique de la langue (2 ème niveau)
- Partie orale de la "Capacité" (3 ème niveau)

DU 29 OCTOBRE AU 3 DE NOVEMBRE 1992:

- La littérature : Connaissance avec G. Waringhien (animé par Jean THIERRY)

DU 10 AU 15 DECEMBRE 1992 :

Semaine Zamenhof (stage de 2ème niveau)

- Faux débutants et Elèves avancés : apprenez en vous aidant de L. L. Zamenhof (animé par S. BOUROT)
- Zamenhof : son oeuvre, son style (animé par G. LAGRANGE)

KVINPETALO

route de Civaux
86410 BOURESSE
tel 49 42 80 74

4ème RENDEZ VOUS NORDISTE A MORBECQUE LE PARC
(Près de HAZEBROUCK) à la "Base de Plein air Nature"

LES 7 ET 8 NOVEMBRE 1992

- Cours d'Espéranto pour Débutants (groupe A) (Enseignant : C. VENNIN)
  - Cours d'Espéranto pour Elèves avancés (groupe B) (Enseignant : S. BOUROT)
  - G. Waringhien (Pratique courante de l'Espéranto) (Conférencier : G. LAGRANGE)
- L. GILOTEAUX animera la soirée du samedi avec une conférence sur l'Espéranto en Australie et la projection de diapositives.

Contactez :

Jean DIETRICH
104 rue Jean Jaurès
59192 BEUVRAGES
tel 27 33 79 31

LA LISTE QUE NOUS PUBLIONS N'EST PAS EXHAUSTIVE :
ELLE NE CONCERNE QUE LES STAGES OU LES COURS DONT NOUS AVONS EU CONNAISSANCE.

N'HEZITEZ PAS A NOUS CONTACTER
NOUS PUBLIERONS VOS INFORMATIONS

9ème RENDEZ VOUS RHODANNIEN A CARPENTRAS (84)
Organisé par la Fédération Espérantiste du Vaucluse

LES SAMEDI 17 ET DIMANCHE 18 OCTOBRE 1992

- Cours d'Espéranto pour Débutants
- Conversation
- Présentation de la vie de R. SCHWARTZ par G. LAGRANGE)
- Soirée animée par la chanteuse NIKOLIN (Chanteuse espérantiste de très grand talent)

Repas soir et midi : 60 F

Adhésion : 110 F

Renseignements au 90 67 39 31

POEMOJ

LITANIETO PRI FORGESITAJ SANKTULOJ

Sankta Netuŝumino kaj Sankta Neniamo

Sankta Timino kaj Sankta Umoro

Sankta Fanfarono kaj Sankta Kaŝemino

Sankta Kuloto kaj Sankta Pantuflino

Feliĉegaj Sankta PING Kaj Sankta PONG

Patronoj de la surmekonga fiŝkaptistoj

Sankta Barbino de la Apalaŝoj

Sankta Papaveto, Sankta Lipharino

Kvin Marto la Bonŝanculo kaj Sankta Genufo

Plej potenca Dio, Defendu nin !

J.L. MOREAU

Eltirita de la noveloj "Perdita arkeo"
Laboristaj Eldonoj

ENIZAN

Nia amiko Louis ENIZAN forlasis nin lastan 1 an de Julio. Li estis cindrigita en la ĉeesto de multaj parencoj kaj amikoj, kiuj venis por la ceremonio, ege simpla, kiel la afero al kiu li dediĉis lian tutan vivon :

ENIZAN

Notre ami Louis ENIZAN nous a quittés le 1er juillet dernier. Il fut incinéré en présence de nombreux parents et amis venus assister à la cérémonie qui eut lieu dans la plus grande simplicité. Cette simplicité est à l'image de la cause à laquelle il a consacré sa vie :

Louis ENIZAN
kaj
Calixte CAVALIE

Esperanto, lingvo sen malutilaĵoj kiu ebligas al ĉiuj komunik-adon kun aliaj popoloj

Li naskiĝas en 1917 en Langouet (Langûet) en Bretonio. Li vivas en la gepatra fermodomo. Meminstruita, li sukcese trapasas enirkonkurson en la francaj Fervojoj.

Je la aĝo de 30, li renkontas Esperanton. Li tuj entuziasmiĝas, lernas la lingvon dum kelkaj monatoj kaj aligas al la Rena grupo.

Li partoprenas al kongresoj. En Belgrado, li renkontras sian estontan edzinon Zorka. Li ekloĝas en Rueil kie, en 1974, li fondigas la tiean asocion, kiun li prizorgas ĝis la fino de sia vivo.

Sed li ne limigas sian aktivecon je Rueil. Li abunde korespondas kun 5 kontinentoj. Plurfoje vojaĝinte en Ĉinio, li eĉ gvidis kursojn de E-o en Ĉinia universitato ! Konvinkita Eùropisto li uzis la tri "E"-jn kiel devizo : Eùropo, Ekuo, Esperanto... kaj batalis por movado kiu estu juneca reuniĝinta kaj malfermita.

Louis ENIZAN forlasis nin. Sed lia verko daŭrigas

L'espéranto, une langue dépouillée de toutes complications inutiles et dont la facilité met à la portée de chacun la communication avec les autres peuples...

Il naît en 1917, à Langouet (Morbihan). Il vit dans la ferme familiale. Autodidacte, il remporta avec succès un concours d'entrée à la SNCF.

A l'âge de 30 ans, il rencontre l'espéranto. Enthousiasmé par l'idée, il apprend la langue en quelques mois puis adhère au groupe des espérantistes cheminots de Rennes.

Il participe à des congrès. A Belgrade, il rencontre celle qui deviendra son épouse Zorka.

Il s'installe à Rueil où en 1974 il ranime le Groupe espérantiste de Rueil.

Mais son activité ne se limite pas à Rueil. Il a une correspondance abondante avec des espérantistes des 5 continents. Ayant à plusieurs reprises visité la Chine, il donna même des cours de conversation à l'Institut des Langues de Pékin.

Européen convaincu, il avait fait des trois "E" sa devise : Europe, Ecu, Espéranto... et militait pour un mouvement espérantiste jeune, réunifié et tourné vers l'extérieur.

Louis ENIZAN nous a quittés, mais son oeuvre sera poursuivie.

J.S. BRILLEAUD.

J.S. BRILLEAUD.

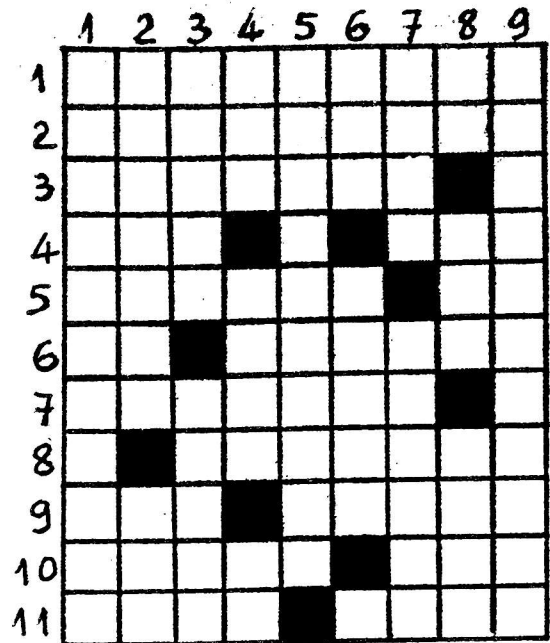
HORIZONTALE :

1. - Sentanta profunda respekton antaŭ iu aŭ io rara pro aparta boneco.
2. - Nova formo de vorto fundamenta, uzebla paralele kun ĝi, sed neniam ĝin malaperigonta (s.f.)
3. - Helena diino de la belo k' amo (s.f.)
4. - Meblo (s.f.) - Franca rivero kiu enfluas en Sejno (s.f.)
5. - Greka epopeo. - Prepozicio.
6. - Litero aŭ...duonzono. - Birdo el la ordo de paserformaj birdoj grimpanta sur arbo.
7. - Ĉesigi bruladon.
8. - Kun kolero kaŭzita de neĵusta, malnobla ago aŭ konduto.
9. - Neoficiala sufikso signifante " laŭ la maniero, la similo de ". - Altvaloraj pro ilia malofteco.
10. - Ano de antikva hind-eŭropa gento kiu invadis Eŭropon k. fiksiĝis en Gallujo (aŭ Gaŭlujo, kiel dirus Asteriks). - Tiu de Kolumbo estas ofte citita.
11. - Narkota substanco. - Lokaloj, lokoj.

VERTICALE :

1. - Kapableco pri analizo
2. - Marŝados laŭvice aŭ laŭkolume. - Numeralo.
3. - Forpasi, malaperi. - Agrable eksciti (figurasence)
4. - Ĝenerala helpilo aŭ laborilo por fari ion. - Rondforma kaveto kiu sekrecias en kanalo (s.f.).
- Trastrekota litero.
5. - Ornama arbedo
6. - Eksterigi siajn kapablojn. - Rilata al granda diboco.
7. - Cilindra metala peco uzata por solide kunfiksi la du lamelojn, platojn kc, tra kiuj ĝi pasas. - Felisoj.
8. - Interjekcio uzata por silentigi. - Bleki, pp iu dombesto. - Parto de preĝejo.
9. - Lokoj kie povas dormi multe da gastoj

MOTS CROISES FACILES

C. CAVALIE

LA 13-ERARA TEKSTO

LE JEUX DES 13 FAUTES

En la jena teksto, enŝoviĝis 13 eraroj. Per atenta legado, vi retrovu ilin.

Dans le texte suivant se sont glissées 13 erreurs. A vous, par une lecture attentive, de les retrouver

Kaj la gepatroj mire sin rigardis : la voĉo de ilia filino iĝis voĉo kiel la aliaj. "Nu, ripetu," diris la patro kiel eble plej dolĉe, mi malbone aŭdis". Sed la junulino ruĝiĝis kaj ne vorton ŝi diris.

Post la manĝo, la gepatroj kunvenis al ilia cambro kaj la patro ekparolis : "Sed se ŝi vere ne plu havas tiun strangan vocon, ni devos informi la familio. Kaj eble ni organizos intiman festeton, sen diri kompreneble la motivo de tiu festo. "Atendu ankoraŭ kelkajn tagojn". "Certe, ni atendu malplie ok tagojn. Ni estus prudentaj".

Jules SUPERVIELLE : "Junulino kun violona voĉo" El la franca traduko : Hervé GONIN
U.F.E., 1988 - LA INFANO EL LA ALTA MARO KAJ ALIAJ RAKONTOJ
Franca esperantisto, n-ro 394, 64 p.

KRUCVORTENIGMOJ

HORIZONTALA :

1. - Kiel oni kelkfoje nomacas nin.
2. - Ĝi okazigas kopiojn aŭ imitaĵojn.
3. - Iel konsideru, rigardu. - Adverbo por emfazi.
4. - 14 a litero de la greka alfabeto. - Legendaj epopeoj.
5. - Alia nom de la majorano.
6. - Etulo. - Maniero en kiu la objektoj sekvas unu la alian (s.f.)
7. - Ano de islama gento, vivanta en Sirio k Libano. - Kolekto de elementoj.
- 8 - Fiŝoj similaj al la moruo.
- 9 - Interjekcio uzata al la telefono. - Inflamo de la orelo (s.f.)
10. - Rilata al la oĉjo. - Inklini.
11. - Hindua sistemo de filozofia meditado k asketismo. - Io alia.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1									
2									
3							■		
4				■					
5	■								
6					■				■
7						■			
8									
9			■					■	
10						■			
11					■				

VERTICALE :

1. - Ili prilumas la altaron.
2. - Veturis, rajdis, flugis; ktp. - Inerta gaso de la ter-atmosfero.
3. - Riĉulo (s.f.). - Mezurunujo de maso (simbolo).
4. - Ekstrema. - Erupcio.
5. - Kadenci. - Tia festo malplenas la keston, diris Zamenhof.
6. - Ligo. - Numero de l'estro de la katolika eklezio.
7. - Tono en la franca sistemo. - Vigle turniĝa itala danco (s.f.)
8. - Venena arbedo tre ŝatata kiel ĉambroplanto. - Pronomo.
9. - Karesformo de Johano. - Miceto estiganta la muĝeton.

C. CAVALIE

LE JEUX DES 13 FAUTES

TRADUCTION DE CE TEXTE

Et les parents de se regarder avec étonnement : la voix de leur fille était devenue une voix comme les autres. "Répète un peu, dit le père le plus doucement possible, j'ai mal entendu". Mais la jeune fille rougit et ne dit mot.

Après le repas, les parents se réunir dans leur chambre et le père prit la parole : "Mais si vraiment elle n'a plus cette voix bizarre, il va falloir en informer la famille. Et peut-être même donner une petite fête entre intimes, sans dire bien entendu la raison de cette réjouissance. "Attends encore quelques jours". "Sans doute, il faut au moins attendre huit jours. Soyons prudents".

Jules SUPERVIELLE : "La jeune fille à la voix de violon" Traduit par Hervé GONIN
U.F.E., 1988 - L'ENFANT DE LA HAUTE MER ET AUTRES CONTES
Franca esperantisto, n° 394, 64 p.

STREĈU LA OKULOJN !

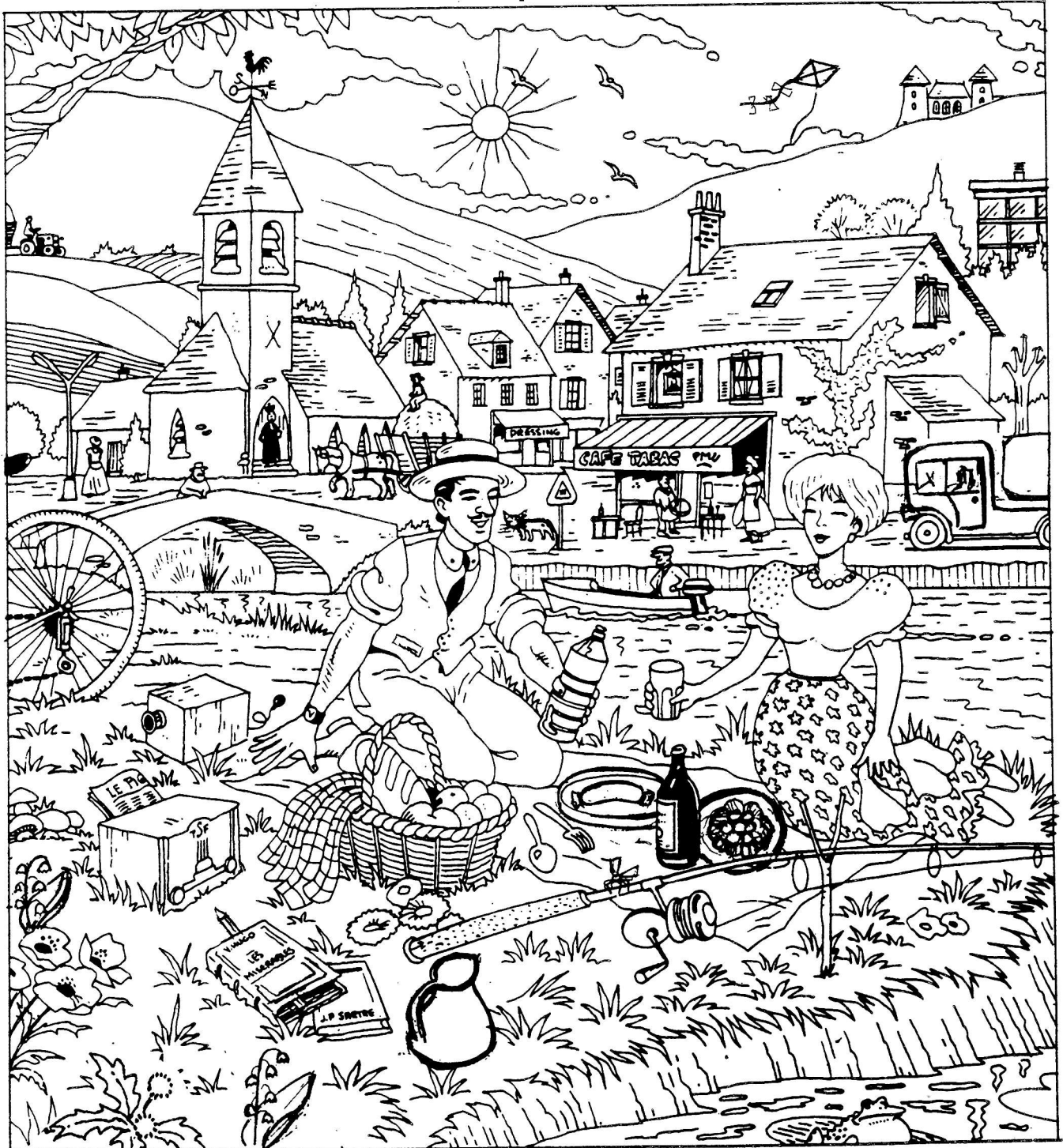
Malkovru almenaŭ 30 vortojn komencantajn per la litero **K** kies ilustraĵo aŭ ideo troviĝas en la ĉi-suba desegnaĵo.

(Desegnaĵo de Gérard Clam, iomete modifita por adaptiĝo al Esperanto)
Les jeux d'Armand Jammot
(La ludoj de Armand Jammot)
France Loisirs, eld.

OUVREZ L'OEIL !

Trouvez au moins 30 mots commençant par la lettre **K** dont l'illustration ou l'idée se trouve dans le dessin ci-dessous.

(Dessin de Gérard Clam, légèrement modifié pour l'adaptation à l'espéranto)
Les jeux d'Armand Jammot
France Loisirs, éd.

La Maastricht-a Traktato pri la Eùropa Unuiĝo

Dum la sesio de la Eùropa Konsilantaro, kiu okazis la 9 an kaj la 10 an de decembro 1991 en la nederlanda urbo Maastricht, la dudek ŝtatestroj kaj ĉefministroj de la membroŝtatoj de la Eùropa Ekonomia Komunumo interkonsentis pri politika kaj mona unuiĝo kaj fiksas la enhavon de nova traktato.

La tiam akceptitaj tekstoj estis poste oficiale subskribitaj en februaro 1992.

La nova traktato konsistas el serio de amendoj en la antaŭaj traktatoj, sur kiuj bazas la "Eùropaj Komunumoj", t.e. la "Eùropa Ekonomia Komunumo", la "Eùropa Komunumo pri la Atoma Energio" (Romaj traktatoj) kaj la "Eùropa Komunumo pri la Karbo kaj la Stalo" (Pariza traktato). Estas ankaŭ kunligitaj pluraj protokoloj.

La Maastricht-a traktato estas nun ratifota de la membroŝtatoj laŭ siaj propraj konstituciaj reguloj. En Danlando, Eŭro kaj Francio la traktaton ratifas la popolo senpere per referendumoj.

En la aliaj membroŝtatoj la parlamentoj ratifas ĝin.

Sed, kio esence la t.n. Eùropa unuiĝo, tiel kiel ĝi estas definitiva en la Maastricht-a traktato?

Ĝi esprimas la celojn de Eùropo pli solidara kaj pli forta. Tio efektiviĝos per la transformado de la nuna "Eùropa Ekonomia Komunumo" (aŭ de la "Eùropaj Komunumoj") en simple la "Eùropa Komunumo" kun novaj kompetentecoj kaj plibonigitaj funkciadaj reguloj.

Krome strarigataj estos komunumaj eksterlandana kaj ĉefe mona politikoj, "unueca ŝtataneco" kaj kunlaborado pri justico kaj pri interlandanaj aferoj.

Jen la ĉefaj novaĵoj enkondukitaj en la traktaton:

Le Traité de MAASTRICHT sur l'Union Européenne

Lors de la session du Conseil Européen qui a eu lieu les 9 et 10 décembre 1991 à Maastricht, Les chefs d'Etat et de gouvernement se sont accordés sur l'union politique et monétaire et ont arrêté le contenu d'un nouveau traité.

Les textes adoptés ont été ensuite formellement signés en février 1992.

Le nouveau traité consiste en une série d'amendements aux traités antérieurs, lesquels fondent les "Communautés Européennes", c'est à dire la "Communauté Economique Européenne", la Communauté Européenne de l'Energie Atomique" (traité de Rome) et la "Communauté Européenne du Charbon et de l'Acier" (traité de Paris). Y sont joint plusieurs protocoles.

Le traité de Maastricht doit être ratifié par les Etats membres conformément à leurs règles constitutionnelles respectives. Au Danemark, en Irlande et en France, c'est le peuple qui procède directement à cette ratification par référendum.

Dans les autres Etats membres, c'est le Parlement qui ratifie le traité.

Mais qu'est-ce, au fond, que l'Union Européenne, telle que définie dans le traité de Maastricht?

Elle exprime les objectifs d'une Europe plus solidaire et plus forte. Cela se réalisera par la transformation de l'actuelle "Communauté Economique Européenne" (ou des "Communautés Européennes") en une "Communauté Européenne" dotée de nouvelles compétences et règles de fonctionnement améliorées.

En outre, seront établies une politique extérieure et surtout une politique monétaire communes, une citoyenneté européenne et une collaboration en matière de justice et d'affaires intérieures.

Les principales dispositions adoptées sont les suivantes:

* Mono :

Unusolan monon estas uzontaj la Eùropanoj en 1997, aù, plej malfrue, en 1999. Tio signifas la starigadon de unika centra banko (La Unuiĝita Reĝlando rajtas ne partopreni).

* Ŝtataneco :

La Ŝtatanoj de la membroŝtatoj estas rajtontaj voĉdoni kaj elektiĝi dum lokaj kaj eùropaj balotojn en iu eùropakomunuma lando, kie ili loĝas. En la ne-komunumaj landoj ili estas ricevontaj protekton de iu ajn membroŝtata konsula reprezento.

* Komuna eksterlandana politiko :

La Unuiĝo povos konduki "komunajn agadojn" unuanime deciditaj de la Ministrokonsilantaro laù la ĝeneralaj direktivoj de la Eùropa Konsilantaro (t.e. la Ŝtatestroj aù la Ĉefministroj) sed efektiviĝotaj per decidoj faritaj per la t.n. "kvalifita plimulto".

* Komuna defendo :

La Okcidenteùropa Unuiĝo (UEO) verkos tiun politikon kaj realigos la decidojn faritaj de la Eùropa Unuiĝo, respektante la devojn rezultantojn el la Nordatlanta Traktato (NATO).

* Institucioj :

La kompetentoj de la Eùropa Parlamento estas plifortigitaj per novaj potencoj de "kundefidado", per "konforma opinio" por ratifi la traktatojn, per aprobadado de la membroj de la Eùropa Komisio.

Krome estas starigitaj nova Komitato pri regionoj kaj konsentperanto.

* Plivastigado de la kompetentoj de la Eùropa Komunumo :

La Eùropa Komunumo estas ricevonta plilargititajn kompetentoj pri sociala politiko (krom por la Unuiĝita Reĝlando, kiu ne subskribis la relatantan protokolon), de la esplorado kaj, de la transeùropaj retoj (infrastrukturoj por la transportoj, la telekomunikoj, la energio)

* Monnaie :

Les Européens utiliseront une monnaie unique en 1997 ou, au plus tard, en 1999. Cela implique l'établissement d'une banque centrale indépendante (le Royaume-Uni bénéficie d'une clause d'exemption).

* Citoyenneté :

Les citoyens des Etats membres recevront le droit de voter et d'être élus aux élections locales et européennes dans le pays de la Communauté où ils résident. Dans les Etats tiers, ils pourront recevoir une protection consulaire de la représentation de n'importe quel Etat membre.

* Politique étrangère commune :

L'Union pourra mener des "actions communes" à déterminer à l'unanimité par le Conseil d'après les orientations générales du Conseil Européen (chefs d'Etat et de gouvernement), mais mises en oeuvre par des décisions prises par les ministres à la majorité qualifiée.

* Défense commune :

L'Union de l'Europe Occidentale (UEO) sera chargée de l'élaboration de cette politique et de la mise en oeuvre des décisions définies en la matière par l'Union Européenne, dans le respect des obligations découlant du Traité de l'Atlantique Nord.

* Institutions :

Les compétences du Parlement européen seront renforcées par des pouvoirs nouveaux de codécision, l'avis conforme pour la ratification des traités, l'approbation des membres de la Commission.

En outre seront créés un comité des régions et un médiateur.

* Elargissement des compétences de la Communauté :

La Communauté recevra des compétences élargies dans plusieurs domaines : l'environnement, la politique sociale (le Royaume-Uni n'étant pas partie au protocole relatif à la politique sociale), la recherche, le développement des réseaux transeuropéens (infrastructures de transport, de télécommunications et d'énergie),

de la protekto de la konsumantoj, de la industria politiko, de la saneco kaj de la klereco.

* Komunuma kohero :

"Kohera fonduso" estas kreota por financi projektojn rilatantojn i.a. la transport-infrastrukturojn aŭ la ĉirkaŭaĵon, por efektigi pli bonan ekvilibron inter la malpli riĉaj membroŝtatoj kaj la alioj.

* Polica kaj juĝa kunlaborado :

La traktato definas la fundamentojn de komunumaj politikojn pri la vizoj, enmigrado, kontroloj je la eksterkomunumaj landlimoj.

La 20 an de septembro 1992, la franca popolo ratifis la Maastrich-an traktaton per plej malgranda plimulto. Tio febrege atendita okazaĵo ebligas la Eŭropan konstruadon pluri, ĉar, se la "ne"-voĉdono estus venkita, la procezo politike haltiĝus kaj povus malfacile resaniĝi.

Tamen la malgranda plimulto estas klara signo ne nur por la franca registaro, sed ankaŭ por la aliaj eŭropaj registaroj, kaj por la komunumaj institucioj : Eŭropa nun devos igi pli klara, pli komprenebla, pli proksima al ŝtatanon, pli demokrata.

La viglega debato, kiu okazis en Francio devus tiel kunhelpi pluan progreson de la eŭropa konstruado per la ekaperado de fundamentaj mankoj en la nuna Komunumo, kies estadon eĉ la aprobantoj de la traktato rekonas

WIDO

la protection du consommateur, la politique industrielle, la santé et la culture.

* Cohésion communautaire :

Un fonds de cohésion sera créé pour financer des projets notamment dans les domaines de l'environnement et des infrastructures de transport, afin de garantir un meilleur équilibre entre les Etats membres les moins riches et les autres.

* Coopération policière et judiciaire :

Le traité définit les bases de politiques communes en matière de visas, coopération en matière de police, d'immigration et de contrôle aux frontières extérieures de la Communauté.

Le 20 septembre 1992, le peuple français a ratifié le traité de Maastricht par une très courte majorité. Cet événement très attendu permet à la construction européenne de se poursuivre car si le "non" l'avait emporté, le processus aurait subi un coup d'arrêt politique dont il se serait difficilement remis.

Néanmoins, l'étroitesse de la majorité constitue un signal clair à l'adresse non seulement du gouvernement français mais aussi des autres gouvernements européens et des institutions communautaires : l'Europe devra désormais être plus claire, plus facile à comprendre, plus proche du citoyen, plus démocratique.

Le vif débat qui a eu lieu en France devrait favoriser ainsi un nouveau progrès de la construction européenne par la mise en lumière de défauts fondamentaux de la Communauté, dont même les partisans du Traité reconnaissent l'existence.

WIDO

Mallongaj Novaĵoj

ESPERANTO 95 ĉeestis la 19 an de Septembro 1992 dum la Festo de asocioj en CERGY (95)

GRUPO DE RUEIL "budumis" la 27 an de Septembro 1992 dum la Festo de la Infaneco en RUEIL (92).
Tiukaze li vendis 13 E-o T-Ĉemizojn

FET "budumis" la 27 an de Septembro 1992 en CHATILLON (92)

GRUPO DE ARIEGE organizis Ĥoro-Staĝon en MONTFERRIER (09) de la 21 a ĝis la 27 a de Septembro 1992.

GRUPO DE LIONO ĉeestos la 27 an, 28 an, 29 an de Novembro 1992 ĉe "L'ESPACE TETE D'OR"
Bulvardo de Staligrad en LYON- VILLEURBANNE.

LIBRO

SHERLOCK HOLMES

Unuafoje en la mondo : SHERLOCK HOLMES en ESPERANTO !
23 paĝa rakonto, tradukita el la angla originalo,
bele presita per Laserjet maŝino

Mendu ĝin sendante 4 * 2,5 F per poŝt-markoj
al

D. CORNICE
LE BOULAY
61320 ROUPERROUX

VIDEO-FILMO EN ESPERANTO

ANGOROJ

La unua longa filmo en esperanto estas denove disponebla. Ĝi nun aperas per Video-Bendo
Detektivfilmo originale verkita de LORJAK.
Ĝi estas eldonita de L.F.K.

Prezo : 180 F (aldoni sendkosto Ĉ. 15 F)

MENDU ĜIN
al
KVINPETALO
route de Civaux
86410 BOURESSE
tel 49 42 80 74

Nouvelles brèves

ESPERANTO 95 était présent le 19 septembre 1992 à la Fête des Associations à CERGY (95)

LE GROUPE DE RUEIL a tenu un stand le 27 septembre 1992 lors de la Fête de l'Enfance à RUEIL (92).
A cette occasion il fut vendu 13 Tee-Shirts E-o

FET a tenu un stand le 27 septembre 1992 à CHATILLON (92)

LE GROUPE DE L'ARIEGE a organisé un stage chorale à MONTFERRIER (09) du 21 au 27 septembre 1992.

LE CERCLE DE LYON sera présent les 27, 28 et 29 novembre 1992 à "L'ESPACE TETE D'OR"
Boulevard de Staligrad à LYON- VILLEURBANNE.

LIVRE

SHERLOCK HOLMES

Première mondiale : SHERLOCK HOLMES en ESPERANTO !
23 pages de conte, traduit de l'original anglais,
belle présentation imprimée par Imprimerie Laser

Commandez le en envoyant 4 * 2,5 F en timbres
à

D. CORNICE
LE BOULAY
61320 ROUPERROUX

FILM-VIDEO EN ESPERANTO

ANGOISSES

Le premier film long métrage en espéranto est de nouveau disponible. Il paraît sous forme bande-vidéo
Film policier écrit par LORJAK.
Il est édité par L.F.K.

Prix : 180 F (ajouter frais d'envoi environ 15 F)

COMMANDEZ LE
à
KVINPETALO
route de Civaux
86410 BOURESSE
tel 49 42 80 74

Popoloj kaj civilizacioj

La pli granda nombro de la Araboj loĝas nuntempe en malevoluintaj landoj, sed ne estis ĉiam tiel; antaŭ mil jaroj la Araba-Islama civilizacio estis la plej alta kaj la plej brila en la tuta mondo. Tio estas pripensiga afero, ankaŭ por ni Okcidentanoj hodiaŭ...

La Araba duoninsulo estas disigita en du partoj : la Norda kaj la Centra Arabujo, konsistas el dezertoj, kiuj enhavas kelkajn oazojn. Tio estas la regiono de la BEDUENOJ.

La Suda parto, male, estas protektata de sufiĉe altaj montaroj kaj ricevas kelkfoje abunde la musonajn pluvojn de la proksima Araba maro. Dum la Antikveco oni nomis tiun parton de Arabujo : "LA FELIĈA ARABUJO". Danke al la prospera agrokulturo kaj la komerco de la havenaj urboj, la tieaj reĝlandoj ĝuis frue ekonomian bonfarton kaj eĉ riĉecon. Ili havis kontaktojn kun la tiamaj plej evoluintaj landoj kaj oni bone memoras pri la REĜINO DE SABAO kaj ties riĉaĵoj vizitante REĜON SALOMONO. La arkeologoj de tempo al tempo malkovras mirinde belajn Templojn aŭ palacojn el tiu tempo (ĉirkaŭ la dua jarmilo a. k. ĝis la komenco de nia erao. La tieaj Araboj estis admiritaj pro iliaj riĉeco, lukso kaj alta nivelo de civilizacio de la HELENOJ kaj de la ROMIANOJ.

La situacio estis tute malsama en la Norda kaj Centra parto de Arabujo. La majorio el la loĝantoj estis nomadaj Beduenoj, kiuj vivis sub tendoj kaj plej ofte rabis la agrokulturistoj de la Oazoj. Pro la klimato, kaj la malhavo de resursoj, ilia vivo estis ege malfacila.

Tamen komence de la krista erao, la aferoj evoluis. La REĜO de ETIOPUJO invadis la riĉajn landojn de la Sudo, poste la militoj inter BIZANCANOJ kaj PERSOJ implicis la sud Arabajn ŝtatojn kaj ruinigis ilin. La pli sekuraj vojoj por la komerco tiam transiris Norden. La Centra Arabujo profitis de tio kaj disvolvigis prosperaj komercaj urboj, kaj tute aparte la civito LA MEKO. En tiuj urbaj centroj oni ne povas diri, ke la Araboj estis barbaroj, ili komencis havi skribarton, literaturon, rimarkindan poezion fare de la Beduenoj kaj ili ekĝuis la rafinecojn de la civilizacio.

Peuples et civilisations

La plupart des Arabes habitent de nos jours dans des pays sous développés, mais il n'en a pas toujours été ainsi; il y a mille ans la civilisation Arabo-islamique était la première du monde et la plus brillante. Ceci incite à réfléchir, également, pour nous autres Occidentaux de nos jours...

La presque île arabe est séparée en deux parties : l'Arabie du Nord et du Centre consiste en déserts qui renferment quelques oasis. C'est le domaine des bédouins.

La partie méridionale, au contraire, est protégée par d'assez hautes montagnes et reçoit parfois avec abondance les pluies de moussons de la mer d'Arabie voisine. Pendant l'Antiquité, on appelait cette partie de l'Arabie : "L'Arabie heureuse". Grâce à l'agriculture prospère et au commerce des villes portuaires, les royaumes locaux connurent tôt le bien être économique et même la richesse. Ils avaient des contacts avec les pays les plus évolués de l'époque et l'on se souvient bien de la reine de Saba et de ses richesses en visite chez le roi Salomon. Les archéologues, de temps à autre, découvrent des temples magnifiques ou des palais de cette époque (aux environs du 2ème millénaire av. J.C. jusqu'au début de notre ère). Les Arabes locaux étaient admirés pour leurs richesses, leur luxe et leur haut niveau de civilisation par les Grecs et les Romains.

La situation était tout à fait différente au Nord et au Centre de l'Arabie. La majorité des habitants étaient des bédouins nomades qui vivaient sous des tentes et la plupart du temps pillaient les agriculteurs des oasis. En raison du climat et de l'absence de ressources, leur vie était extrêmement difficile.

Cependant au début de l'ère Chrétienne, les choses changèrent. Le roi d'Ethiopie envahit les pays riches du Sud, ensuite les guerres entre Byzantins et Perses impliquèrent les états arabes du Sud et les ruinèrent. Alors les voies les plus sûres pour le commerce passèrent plus au Nord. L'Arabie centrale en profita et des villes commerçantes prospères s'y développèrent, tout particulièrement la cité de La Mecque. Dans ces centres urbains on ne peut pas dire que les Arabes étaient des barbares, ils commençaient à avoir une écriture, une littérature, une poésie remarquable composée par les bédouins et ils commençaient à profiter des raffinements de la civilisation.

Bedaŭrinde tiu nova situacio estigis krizon en la malnova socio de la Beduenoj. Dum la tempo de la granda malriĉo por ĉiuj, regis solidareco, male kun la prospero, la riĉuloj fariĝis malbonkoraj kaj senkompataj al la malriĉuloj, krome la malnova politeisma religio ligita kun la malnova socia ordo perdis je prestiĝo. Oni tamen eksciis pli kaj pli pri la JUDISMO kaj la KRISTANISMO, sed tiuj religioj havis nur malgrandan sukceson, ĉar la Araba gento estis tro fiera por akcepti facile religiojn de eksteruloj, des pli ke tiuj eksteruloj uzis en siaj ritoj, fremdajn lingvojn, kaj por la senŝtataj Araboj, ilia propra lingvo estis "kvazaŭ ilia ŝtata patrujo".

En tiu tempo naskiĝis la PROFETO MAHOMETO (ĉirkaŭ 570 de nia erao). Li orfiĝis tre juna kaj estis edukita de unu el siaj onkloj. Li estis tre malriĉa, kvankam ano de bona familio kaj de la KLANO DE LA KORAJĤITOJ (t.e. la plej altaj kaj ŝtataj komercistoj de La Meko). Dum lia junaĝo li edzigis sin kun monhava vidvino nomita HADIĜA, kaj li havis grandan kapablon por disvatigi siajn havaĵojn. Pro liaj prudento kaj inteligenteco li fariĝis unu el la plej konsiderataj komercistoj de La Meko. Sed tiu vivo ne kontentigis lin kaj li ege interesiĝis pri religiaj aferoj.

Iun tagon li ricevis revelaciojn de la ARKIANĜELO GABRIELO en la Araba lingvo kaj li ekpredikis la unuecon de Dio. Komence li havis malmulte da adeptoj, sed tiu religio, kiu rekomendis la interhelpon, sukcesis pli kaj pli ĉe la homoj de malaltaj sociaj klasoj. Pro tio li kaj liaj adeptoj la ISLAMANOJ (Islamo signifas, en la Araba lingvo, submetiĝon je la Dia volo, kaj devenas el radiko, kiu signifas pacon) estis terure persekutataj kaj minacataj kaj devis fuĝi al la urbo JATRIB, kie li havis eminentajn partianojn kaj amikojn. Tiu urbo poste alinomiĝis kaj fariĝis MEDINO (t.e. Arabalingve urbo de la profeto). El tiu elmigrado ekas la Islama kalendaro luna nomata Heĝiron. Ĝi okazis en 622 p.k. kaj la vorto HEĜIRO, Arabe, havas ĝuste la sencon de elmigrado. Tiu kalendaro estas ankoraŭ uzata en la Islama mondo kiel religia kalendaro. Mahometo organizis la vivmanieron en Medino laŭ la priskriboj de la Korano (Araba-lingve, Koran signifas recitado-n, Mahometo recitis ja la revelacion Dian).

Malheureusement cette situation nouvelle provoqua une crise dans l'ancienne société des bédouins. A l'époque de la grande pauvreté pour tous, la solidarité régnait; au contraire avec la prospérité, les riches se mirent à avoir le cœur dur et à devenir impitoyables à l'égard des déshérités, en outre l'ancienne religion polythéiste liée à l'ordre social ancien perdit du prestige. On était cependant de plus en plus au courant au sujet des religions juive et chrétienne, mais elles n'avaient qu'un faible succès car les Arabes étaient trop fiers pour accepter facilement des religions de peuples étrangers à leur ethnie. Cela d'autant plus que ces étrangers utilisaient dans leurs rites des langues étrangères, et pour les Arabes privés d'état, leur propre langue était "quelque chose comme leur patrie bien aimée".

C'est à cette époque que naquit le prophète Mahomet (environ 570 de notre ère). Il devint orphelin très jeune et fut éduqué par un des ses oncles Il était très pauvre quoique de bonne famille et membre du clan des koraïchites (c'est à dire les commerçants les plus appréciés et de plus haut rang à La Mecque). Alors qu'il était très jeune il se maria avec une veuve très aisée qui s'appelait Hadidja, et il manifesta une remarquable capacité pour accroître ses biens. En raison de son esprit avisé et de son intelligence, il devint un des commerçants les plus considérés de La Mecque. Mais cette vie ne le satisfaisait pas et il se passionnait pour les choses de la religion.

Un jour il reçut des révélations de l'Archange Gabriel en arabe et il se mit à prêcher l'unité de Dieu. Au début il eut peu d'adeptes, mais cette religion qui recommandait l'entraide se mit à avoir de plus en plus de succès chez les personnes de basses classes sociales. Pour cette raisons lui et ses adeptes les islamistes (musulmans) - Islam signifie en arabe, soumission à la volonté divine, et vient d'une racine qui signifie paix - étaient terriblement persécutés et menacés et durent s'enfuir à la ville de Yathrib où il avait des partisans et amis bien placés. Cette ville, par la suite, changea de nom et devint Médine (c'est à dire en arabe la ville du prophète). C'est à partir de cette émigration que commence le calendrier musulman lunaire appelé Hégire. Cette fuite eut lieu en 622 de notre ère et en arabe le mot hégire a justement le sens d'émigration.

Ce calendrier est encore utilisé par le monde musulman comme calendrier religieux.

Mahomet organisa la vie à Médine d'après les prescriptions du Coran (en arabe, Coran veut dire récitation; Mahomet récitait la révélation divine).

Baldaŭ komencis militoj kontraŭ La Meko, ĉar la Mekanoj ne volis toleri la Islaman minacon. Fine Islamo venkis kaj Mahometo eniris kiel venkanto en La Mekon. Li samtempe sukcesis unuigi ĉiujn tribojn de Arabujo sub la verda flago de la nova religio. Li nelonge poste mortis en la jaro 11 a de Heĝiro. Li unuigis ne nur politike sed ankaŭ lingve la Arabojn, ĉar la lingvo de la Korano estis artefarita lingvo, sintezo de ĉiuj Arabaj dialektoj kaj pro tio ebligis bonan komprenon en ĉiuj partoj de Arabujo. Ĝi fariĝis la komuna lingvo literatura.

Post la forpaso de Mahometo, la nove vekita Arabujo estis endanĝerigita denove disfali inter la batalemaj triboj. La tuja posteculo de Mahometo kiel ŝtatestro, ABU BAKRO, estis nomita KALIFO (t.e. posteculo de la profeto en Araba lingvo). Li bone komprenis la minacon kaj decidis militi ekstere de Arabujo por allogi la tribanojn per rabaĵoj kaj samtempe vastigi la teritorion de Islamo. Oni ankaŭ aldonu, ke la tiama kreskado de la loĝantaro en la araba duoninsulo kaj ties militema karaktero, krome kunigita kun la forto de la Islama fido, ebligis imperian konkeradon.

Ekde 634 la Araboj konkeris PALESTINON kaj SIRION. Poste, ĉiam venkante, ili iris ĝis MEZOPOTAMIO kaj eĉ ARMENUJO. Okcidente en 639 ili malvenkigis la Bizancanojn en EGIPTUJO. Ĉirkaŭ la sama tempo ili invadis, Oriente, Persujon, kiu en 645 estis finkonkerita de ili. La Arabaj generaloj en la VIII a jarcento atingis ĈINUJON kaj BARATON (HINDUJON). En la dua duono de la VIIa jarcento la Islamanoj konkeris Magrebon kun multe da peno, en 711 ili eniris HISPANUJON venkis la VIZIGOTOJN, tiamaj mastroj de la Ibera duoninsulo, kaj eĉ trairis la sudan parton de FRANCUJO, kie ili estis haltigitaj ĉe la fama batalo de POITIERS (732) fare de la militestro de la FRANKOJ, KAROLO MARTELO.

Tiu vastega konkerado, almenaŭ komence, estis ebla pro la malfortiĝo de la Bizancaj kaj Persaj imperioj, ŝuldata je la senĉesaj militoj de ambaŭ imperioj, unu kontraŭ la alia. Ankaŭ la praloĝantoj de Egiptujo, Sirio, Palestino estis subpremataj religie kaj finance de la Bizancanoj. Ili neniel intencis batali por savi la malamatajn fremdajn mastrojn.

Bientôt commencèrent des guerres contre La Mecque, car les Mecquois ne voulaient pas tolérer la menace musulmane. A la fin l'Islam remporta la victoire et Mahomet entra comme vainqueur à La Mecque. En même temps, il réussit à unir toutes les tribus d'Arabie sous l'étendard vert de la nouvelle religion. Il mourut peu après en l'an 11 de l'Hégire. Il avait unifié les Arabes non seulement du point de vue politique mais également du point de vue linguistique, en effet la langue du Coran était une langue artificielle, synthèse de tous les dialectes arabes et pour cette raison elle rendit possible une bonne compréhension dans toutes les parties de l'Arabie. Elle devint la langue littéraire commune.

Après la mort de Mahomet, l'Arabie nouvellement éveillée était menacée de s'effondrer de nouveau entre les tribus turbulentes. Le successeur immédiat de Mahomet, en tant que chef d'état, Abou Bakr, fut nommé khalife (c'est à dire successeur du prophète en arabe). Il comprit le danger et décida de faire la guerre à l'extérieur de l'Arabie pour allécher les tribus par des pillages et en même temps étendre le territoire de l'Islam. On doit également ajouter, que la croissance, alors, de la population de la péninsule arabe et son caractère guerrier, associée en outre à la force de la foi musulmane rendit possible une conquête impériale.

A partir de 634 les Arabes conquièrent la Palestine et la Syrie. Par la suite, toujours vainqueurs, ils allèrent jusqu'en Mésopotamie et même en Arménie. En Occident en 639 ils défirent les Byzantins en Egypte. A peu près à la même époque ils envahirent en Orient la Perse qui fut complètement conquise par eux en 645. Les généraux arabes au VIIIème siècle atteignirent la Chine et l'Inde. Dans la seconde moitié du VIIème siècle les musulmans conquièrent le Maghreb avec beaucoup de peine, en 711 ils entrèrent en Espagne vainquirent les Wisigoths, alors maîtres de la péninsule ibérique, et même traversèrent la partie méridionale de la France, où ils furent arrêtés lors de la célèbre bataille de Poitiers (732) par le Chef militaire des Francs, Charles Martel.

Cette immense conquête fut possible, tout au moins au début, en raison de l'affaiblissement des Empires Byzantin et Perse, dû aux guerres incessantes des deux empires l'un contre l'autre. Il faut dire également que les populations indigènes d'Egypte, Syrie et Palestine étaient opprimées religieusement et financièrement par les Byzantins. En aucune manière, ils n'avaient envie de se battre pour sauver les maîtres étrangers détestés.

Male en Norda Afriko, la Berberoj estis bonegaj militistoj kaj la konkerado tie daŭris, kun antaŭen - kaj malantaŭen-irado, proksimume duonan jarcenton.

La Guberniestro de Sirio, MUAWIJA, el la FAMILIO de la OMAJADOJ fariĝis Kalifo en 660 p.k.. La Centro de la imperio tiam transiris al Sirio kaj ties ĉefa urbo, DAMASKO, fariĝis la regurbo de la Araba imperio. Damasko havis tiutempe la famon esti la plej malnova urbo en la mondo.

Komencis la unua epoko klasika de la Araba Islama civilizacio. La Siroj parolis lingvon tre similan al tiu de la Araboj kaj ili rapide alprenis la Araban lingvon. Same pro la fakto, ke la Kristanoj pagis impostojn pliajn, kiujn la Islamanoj ne pagis, sen perforto multaj homoj konvertiĝis je Islamo. La homoj de proksima Oriento (Egiptujo, Sirio) havis tre malnovajn kulturojn. Post konvertiĝo kaj Arabiĝo, ili kunkreis novan civilizacion sur Islama bazo.

La riĉaĵoj de la imperio ekis alflui en la Centro de la Islama mondo kaj la Kalifoj alkiutimiĝis vivi en lukso. En la havenojn alvenis varoj el la tuta mondo: eburo el Afriko, silko el Ĉinujo, spicoj el Hindujo potaĵoj kaj oraj arĝentaj juvenoj el Persujo. Tiam la regnestroj konstruigis belegajn palacojn kaj moskeojn (Islamajn preĝejojn). La Beduenoj lernis de iliaj regatoj: ĝentilecon, sciencojn, artojn kaj teologion. Kiam en Okcidento regis ĥaoso post la barbaraj invadoj; en Oriento ekfloris brile la Islama civilizacio en imperio kies unueco estis sekurigita per unueco de la lingvo, nome la Araba lingvo estis dekretita sola administracia lingvo ĉirkaŭ la jaro 700 a.

Tiu lingvo simbolo de la Arabaj kulturo kaj civilizacio, jam fleksebla kaj ankaŭ esprimoplena, riĉiĝis per alpreno de vortoj de ĉiuj najbaraj altaj civilizacioj. Kompense ĝi transdonis al la eŭropaj lingvoj tiujn vortojn, kiujn ili malhavis kaj tiuj ĉi vortoj fariĝis internaciaj, sekve ankaŭ esperantaj, ekzemple: Sofo, sukero, taso, kafo, mokao, arako, alkovo, magazeno, oranĝo, abrikoto. Ni eĉ ŝuldas al ĝi matematikajn kaj astronomiajn vortojn kiel alĝebro, Aldebarano, Altairo - nomo de steloj - zenito, nadiro. IBN SEID (forpasinta en 1065) redaktis vortaron, kiu jam nombris 20 volumojn.

Inter Arabaj regatoj okazis daŭre kvereloj pro religiaj kaj dinastiaj kialoj.

Par contre, en Afrique du Nord, les Berbères étaient d'excellents soldats et la conquête y dura, avec toutes sortes d'aléas, environ un demi siècle.

Le Gouverneur de Syrie, Mouawiya, de la famille des Ommeyyades devint Khalife en 660. Le centre de l'empire passa alors en Syrie et sa ville principale, Damas, devint la capitale de l'empire arabe. A cette époque Damas avait la réputation d'être la plus vieille ville du monde.

La première époque classique de la civilisation arabo-islamique commença. Les Syriens parlaient une langue très semblable à celle des Arabes et ils adoptèrent rapidement l'idiome de leurs conquérants. De même en raison du fait que les Chrétiens payaient des impôts supplémentaires, que les musulmans ne payaient pas, beaucoup de personnes se convertirent sans violence à l'Islam. Les peuples du Proche Orient (Égypte, Syrie) possédaient de très anciennes cultures. Après la conversion et l'arabisation, ils contribuèrent à créer une nouvelle civilisation sur une base islamique.

Les richesses de l'empire commencèrent à affluer au centre du monde musulman et les Khalifes s'habituaient à vivre dans le luxe. Dans les ports arrivaient des marchandises du monde entier: ivoire d'Afrique, soie de Chine, épices des Indes, des poteries ainsi que des bijoux d'or et d'argent de Perse. Alors les souverains firent construire des palais et des mosquées superbes. Les Bédouins apprirent de leurs sujets: la politesse, les sciences, les arts et la théologie. Alors que le Chaos régnait en Occident après les invasions barbares; en Orient la civilisation musulmane commençait à s'épanouir avec splendeur dans un empire dont l'unité était assurée par l'unité de la langue, en effet on avait décrété l'arabe seule langue administrative vers 700.

Cette langue, symbole de la culture et de la civilisation arabe, déjà souple et expressive, s'enrichit par l'adoption de mots de toutes les hautes civilisations voisines. En compensation elle transmet aux langues européennes ces mots qui leur manquaient, et ces vocables devinrent internationaux, par conséquent également partie du vocabulaire de la langue espéranto, par exemple: sofa, sucre, tasse, café, moka, arac, alcôve, magasin, orange, abricot. Nous leur devons même du vocabulaire en mathématique et astronomie, ainsi: algèbre, des noms d'étoiles - Aldebaran, Altaïr -, zénith, nadir. Ibn Seïd (décédé en 1065) rédigea un dictionnaire, qui comptait déjà vingt volumes

Entre dirigeants arabes se produisaient constamment des querelles pour des motifs religieux et dynastiques.

Ekde la komenco ekestis malpaco inter la partianoj de ALI, bofilo de la profeto, kiu, laŭ ili, devus fariĝi Kalifo kaj ties kontraŭuloj, kiuj opiniis, ke la Kalifo estu la plej saĝa kaj kapabla viro. Post intercivitana milito Ali malvenkis cirkaŭ la jaro 660 kaj estis mortigita. Tamen li ankoraŭ havas adeptojn religiajn, kiuj glorigas lin. Ili estas famkonataj nuntempe, car ili estas la **ŜIJAISTOJ**, kaj oni bone scias, ke **AJATOLO HOMEJNI** estis Ŝijaisto.

La Kalifoj de Damasko iom post iom dronis en lukso, moleco kaj diboĉo. Tiam alia branĉo de la dinastio, la **ABASIDOJ**, puĉis cirkaŭ 750 kontraŭ ili. Unu el la lastaj familianoj de la Omajadoj fuĝis al Hispanujo, nomata de la Araboj, **ANDALUZIO**. Li proklamis sin mem Kalifo kaj liaj posteuloj regis, dum pluraj jarcentoj Andaluzion, en sia regurbo **KORDOVO**.

La Abasidoj, kiuj estis parte de Persa deveno setlis en Bagdado en 762; tiam Bagdado estis urbeto ĉerande de Persujo. Post kelkaj jardekoj ĝi fariĝis urbego de pli ol unu miliono da loĝantoj. La Persoj, kiuj estis multnombraj ĉirkaŭ la Kalifo, kiel administrantoj kaj konsilantoj, provis Persigi la imperion rilate la morojn, kulturon, artojn, vivmanieron kaj uzante la Araban lingvon. Ili sufiĉe bone sukcesis kaj altrudis, sub Araba vestaĵo, la Persan kulturon. La Persa kulturo, antikva je pluraj jarmiloj, rilatante kun Bizanco, Ĉinujo, Barato kaj la Centra Azio estis la plej brila en la tiama mondo. En Bagdado, la Araboj aŭ Arabigitaj Persoj havis la plej gloran tempon de sia civilizacio. Ili lernis sciencojn el Ĉinujo, Hindujo (ili alprenis de la Hindoj la t.n. Arabajn ciferojn), instruigis pri la filozofio de la antikvaj **GREKOJ** kaj perfektigis ties akiraĵojn en alkemio (praa kemio), astronomio, matematiko kaj precipe kuracarto. Ankaŭ la arkitekturo estis rimarkinda, la Araboj konstruigis belajn palacojn kaj moskeojn. Oni nun ekpensas, ke la ogiva formo de la moskeaj vitralofenestroj kaj arkitekturo estis poste alprenita de la Kristanoj por la katedraloj kaj tiel naskis la gotikajn arkitekturon kaj arton.

La Araba Islama civilizacio estis ponto inter la antikvaj civilizacioj precipe **HELENA**, **LATINA** kaj la moderna civilizacio de Okcidento.

Dès le début des dissensions se firent jour entre les partisans d'Ali, gendre du prophète qui d'après eux aurait dû être Khalife et leurs adversaires qui étaient d'avis que le Khalife devait être l'homme le plus sage et le plus capable. Après une guerre civile Ali fut vaincu, vers 660 et fut assassiné. Cependant il a encore des adeptes qui le célèbrent. Ils sont réputés de nos jours, car ils sont les Chiites et l'on sait bien que l'ayatollah Khomeyni était un Chiite.

Les khalifes de Damas sombrèrent peu à peu dans le luxe, la mollesse et la débauche. C'est alors qu'une autre branche de la dynastie, les Abassides, firent un coup d'état contre eux vers 750. Un des derniers membres de la famille des Ommeyyades s'enfuit en Espagne, que les Arabes appelaient Andalousie. Il se proclama lui même khalife et ses successeurs gouvernèrent l'Andalousie, pendant plusieurs siècles, dans leur capitale de Cordoue.

Les Abassides, qui étaient en partie d'origine perse, s'installèrent à Bagdad en 762; à cette époque Bagdad était une petite ville sise aux confins de la Perse. Après quelques décennies, elle devint une métropole de plus d'un million d'habitants. Les Perses qui étaient nombreux autour du khalife, en tant qu'administrateurs et que conseillers, tentèrent de "persiser" l'empire du point de vue des moeurs, de la culture, des arts, de la façon de vivre tout en usant la langue arabe. Ils réussirent assez bien et imposèrent, sous un revêtement arabe, la culture perse. Cette culture perse, vieille de plusieurs millénaires, ayant des relations avec Byzance, la Chine, l'Inde et l'Asie centrale était la plus brillante du monde d'alors. A Bagdad, les Arabes ou Perses arabisés connurent l'époque la plus glorieuse de leur civilisation. Ils apprirent les sciences de la Chine, de l'Inde (ils empruntèrent aux Indiens les chiffres appelés chiffres arabes), ils s'instruisirent dans la philosophie des anciens Grecs et perfectionnèrent leurs acquisitions en alchimie (ancêtre de la chimie), astronomie, mathématiques et surtout médecine. Leur architecture était également remarquable, Les Arabes construisirent des palais et des mosquées splendides. De nos jours on se met à penser que la forme ogivale des fenêtres de mosquée et de l'ensemble de son architecture, fut ensuite reprise par les Chrétiens pour les Cathédrales et que cela fut à l'origine de l'architecture et de l'art gothiques.

La civilisation arabo-islamique fut un pont entre les civilisations antiques, surtout grecque et latine et la civilisation moderne de l'Occident.

La ora epoko de la Araba civilizacio okazis dum la tempo de Kalifo HARUN AL RASID, kiu regis en Bagdado ĉirkaŭ la jaro 800 de la Krista erao. Ankoraŭ nuntempe la Araboj parolas nostalgie pri tiu tempo. Tiu Kalifo estis tiu, kiun ni konas en Okcidento danke al la traduko de la libro "Fabeloj de la mil unu noktoj".

Sed baldaŭ ekis dekadenco politika, almenaŭ por la imperio. Jam ekzistis sendependa Kalifejo en Andaluzio de post ĉirkaŭ 750, pro malfortaj registroj en Bagdado, aperis fine de la X a jarcento sendependa Kalifejo en Egiptujo, kaj Persujo farigis denove regno sendependa. Tamen ankoraŭ prosperis kaj brilis la Araba civilizacio; precipe en Andaluzio dum la X a kristana jarcento.

Kiam la cetera parto de Eŭropo vivis mizere kaj anarkie, duono miliono da civitanoj de Kordovo (regurbo de Andaluzio) ĝuis lumigitajn stratojn, povis viziti 70 bibliotekojn kaj 800 lernejojn. La ĉefa urbo de la Kalifejo estis ankaŭ kultura centro, oni instruis altnivele tie: filozofion, medicinon, matematikon kaj astronomion...

En Egiptujo, la Kalifejo de la FATIMIDOJ havis brilajn vivoformon kaj civilizacion. Ĉefe la artoj ekfloris rimarkinde ĝis la XV a Krista jarcento; oni konstruigis precipe la faman moskeon EL AZHAR en KAIRO famkonatan tutamonde, sed ankaŭ la moskeon de KAJT BEJ, la pordegon de BAB AL FOTUH. kaj multajn aliajn belegajn monumentojn. Estas bedaŭrinde, ke la Okcidentaj turistoj niatempaj, kiam ili vizitas Egiptujon, estas blindigitaj per la brilego de la antikva civilizacio de tiu lando, kaj pro manko de scivolo pretervidas la belaĵojn de la mezepoka Islama civilizacio en la NILOLANDO.

Sed alvenis ankaŭ la dekadenco kultura ĝis la deka jarcento de nia erao (kvara jarcento de Heĝiro), la Islamanoj interpretis de tempo al tempo la instruadon de la Korano kaj tiel aktualigis ĝin. Bedaŭrinde post la forpaso de tiu tempo, tia interpretado (IJTIHAD) ne plu estis farita kaj la Araba Islama mondo ĉesis evolui kaj ŝtoniĝis.

Pliaj katastrofoj estis la krucmilitoj, la invadoj de la MONGOLOJ.

En 1258, Bagdado estis sieĝita, kaptita kaj detruita, ĝi ne vere releviĝis poste.

L'âge d'or de la civilisation arabe eut lieu à l'époque du khalife Haroun al Rachid, qui régnait à Bagdad autour de l'an 800 de notre ère. Encore aujourd'hui les Arabes parlent avec nostalgie de cette époque. Ce khalife était celui que nous connaissons en Occident grâce à la traduction du livre : "Contes des mille et une nuits".

Mais bientôt commença la décadence politique, du moins pour l'empire. Déjà un khalifat indépendant existait en Andalousie depuis environ l'an 750, à cause de dirigeants faibles à Bagdad, un khalifat indépendant apparut à la fin du Xème siècle en Egypte, et la Perse redevint un état indépendant.

Cependant la civilisation arabe prospérait et brillait encore; surtout en Andalousie au Xème siècle de l'ère Chrétienne.

Quand le reste de l'Europe vivait dans la misère et l'anarchie, un demi million de citoyens de Cordoue avaient à leur disposition des rues éclairées, pouvaient visiter 70 bibliothèques et 800 écoles. La ville principale du khalifat était aussi un centre culturel, on y enseignait à un haut niveau : la philosophie, la médecine, les mathématiques et l'astronomie...

En Egypte, le khalifat des Fatimides avait une forme de vie et une civilisation brillante. Tout particulièrement les arts s'y épanouirent remarquablement jusqu'au XVème siècle chrétien; on construisit surtout la fameuse mosquée El Azhar au Caire, célèbre dans le monde entier, mais également la mosquée de Kait Bey, la porte de Bab al Fotouh et beaucoup d'autres monuments splendides.

Il est regrettable que les touristes occidentaux de notre temps, quand ils visitent l'Egypte, soient aveuglés par l'éclat de la civilisation antique de ce pays, et par manque de curiosité passent à côté des choses magnifiques de la civilisation islamique médiévale au pays du Nil.

Mais la décadence culturelle se produisit également. Jusqu'au Xème siècle de notre ère (4ème siècle de l'Hégire), les musulmans interprétaient de temps à autre l'enseignement du Coran et de cette façon le rendaient actuel! Malheureusement après ce laps de temps, une telle interprétation (Ijtihad) ne fut plus faite et le monde arabo-islamique cessa d'évoluer et se pétrifia.

Comme autres catastrophes, il y eut les croisades et les invasions des Mongols.

En 1258, Bagdad fut assiégée, prise et détruite, elle ne se releva pas vraiment par la suite.

Kaj en la XVI a jarcento la superregado de TURKOJ sur preskaŭ la tuta Araba mondo estis granda malbonŝanco. Nome la Turkoj estis tre konservativemaj kaj malpermesis ĉiu n progreson.

En la XIX a jarcento kaj komence de la XX a jarcento okazis la Eŭropa koloniigo. Tio estis terura ŝoko por la Araboj, des pli ke ili ekkonsciis pri sia ega malmoderneco kompare kun la EŬROPEANOJ.

Gis nun ili malsukcesis reatingi Okcidenton, kaj la malfacilaĵoj ŝuldataj antaŭ ĉio al tro forta demografio favoras la ekstremismajn Islamanojn. Neniu povas antaŭvidi la estonton de la Araboj sed nuntempe ĝi ne aspektas rozkolora...

Tamen ne ĉie estas mallumo, en SAŬDA ARABUJO, dank'al la riĉaĵoj de la petrolo, la tieaj Araboj vivas bonege, havas unuarangan sistemon pri socia protektado, kaj starigas bonegajn lernejojn kaj universitatojn.

Ĉu nova Araba civilizacio startos en tiu regiono de la Araba mondo ?

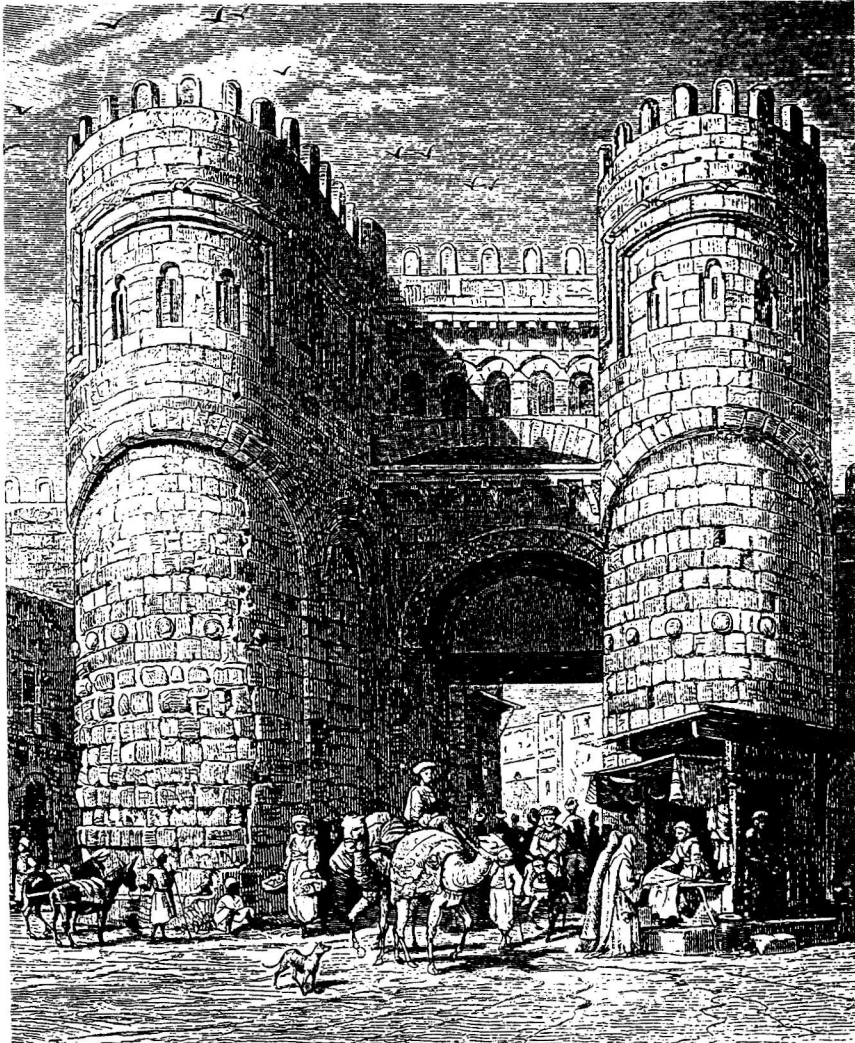
Et au XVI ème siècle la domination des Turcs sur presque tout le monde arabe fut une grande malchance. En effet les Turcs étaient très conservateurs et interdirent tout progrès. Au XIX ème siècle et au début de XX ème siècle se produisit la colonisation européenne. Ce fut un choc terrible pour les Arabes, d'autant plus qu'ils prirent conscience de leur énorme retard sur les Européens.

Jusqu'à présent ils ont échoué à rattraper l'Occident, et les difficultés, dues avant tout à une trop forte démographie, favorisent les islamistes extrémistes. Personne ne peut prévoir l'avenir des Arabes, mais à l'heure actuelle, il ne semble pas devoir être brillant...

Mais les ténèbres ne s'étendent pas partout, en Arabie Séoudite, grâce aux richesses du pétrole, les Arabes locaux vivent très bien, ont un système de protection sociale de premier plan et créent d'excellentes écoles et universités.

Est ce qu'une nouvelle civilisation arabe démarrera dans cette région du monde arabe ?

JOHANO MARKO

JOHANO MARKO

Porte-Bab-el-Fotouh

INTERLANDa alvoko al ĉiuj legantoj.

Kiam, en 1988, fondiĝis la firmao INTERLAND, estis grandparte por kunigi la konceptojn realismo kaj pragmatismo kun tiu de esperantismo. Bilanco post kvar jaroj: nek la esperantistoj nek la realistoj tute aprobas la menciitan entreprenon. Ĉiel ĝi malmultege ĉagreniĝas pro ricevitaj malbenoj, kaj kontentigas sin per pluekzistado kaj per siaj perspektivoj pri baldaŭ prosperiĝo, kiuj devus malinstigi la estintajn kaj nunajn kontraŭINTERLANDulojn, sojle de 1993...

Sed, nun, INTERLAND estas trovinta rimedon por iel reakordiĝi kun la esperantismo, okaze de ĉi-jarfina evento. Estas rezervita tasko por la esperantistoj decidi, ĉu ili kaptos aŭ ne la tiel ofertatan oportunajon.

Resume, la direktoro kaj fondinto de la firmao INTERLAND, Alexandre ROUSSET (aleksandr' ruse') konceptis projekton de iu foiro kiu, premiita de konkurso pri tiaj iniciatoj, ja povos efektiviĝi postkeltempe kaj minimumkoste. Tiu evento, baptita MIGR'EXPO, temas pri la internaciaj movadoj de laboristoj, kaj kromtitoliĝis "la unua foiro por instigi kaj faciligi la dungigon de francoj eksterlande". Tiu migr-ekspozicio enprogramiĝis en la Ekspozician Parkon Paris-Nord-Villepinte, ĉe la datoj 11-a ĝis 14-a de decembro 1992.

Rezervi lokon por Esperanto en MIGR'EXPO estas normala, pro ke tiu lingvo agas ilo por facila komuniko de ĉiuj elmigrintoj, al kiuj ĝi kapablas doni senpenan instaligon en la fremdan urbon, kien ilia kariero kondukis ilin: danke al la tiea esperantista grupo, kiu malfermos por ili siajn pordojn kaj helpos ilin senrasisme.

Tial, INTERLAND proponas al Esperanto senpagan surfacon da budo (tiom vastan, kiom deziriĝos), kompanse kun deĵorado je kontrolo de la foiro (dum ĉirkaŭ 6 horoj popersone, la tagon elektitan de ĉiu). La volontuloj por MIGR'EXPO (inter 92/12/11 kaj la Zamenhof-tago, inkluzive) bonvolu prezenti sin al Alexandre ROUSSET

(25, bulvarde Jules-Sandeau, 75116 Paris; telefone: 1/45 03 10 03 aŭ 90 25 43 77; fakse: 1/43 26 38 61 aŭ 90 25 85 19).

Tiu oferto ĉi devos esti akceptita, aŭ rifuzita, antaŭ venonta oktobro (limdato por proprigi la budojn). Po ses deĵoradoj, principe necesiĝos dudek-kvar volontuloj por ke la propono oficialiĝu.

Dankon al ĉiuj, kaj ĝis baldaŭ!

Alexandre ROUSSET.

Un appel d'INTERLAND à tous les lecteurs.

Quand, en 1988, a été fondée la société INTERLAND, c'était en grande partie pour concilier les notions de réalisme et pragmatisme avec celle d'espérantisme. Bilan, 4 ans plus tard: ni les espérantistes, ni les réalistes n'approuvent totalement ladite entreprise. De toute façon, celle-ci est assez peu sensible aux imprécations et se contente d'exister toujours, avec des perspectives d'expansion prochaine qui devraient décourager ses détracteurs passés et présents, à la veille de 1993...

Mais, dans l'immédiat, INTERLAND a trouvé le moyen de se réconcilier un peu avec l'espérantisme, lors d'une manifestation qui aura lieu à la fin de cette année. Il n'appartient qu'aux espérantistes de décider s'ils saisiront ou non l'opportunité qui leur est ainsi offerte.

En résumé, Alexandre ROUSSET, le directeur et fondateur d'INTERLAND, a conçu un projet de salon qui, primé lors d'un concours de semblables projets, va pouvoir se réaliser bientôt et au moindre coût. Cette manifestation, baptisée MIGR'EXPO, a pour thème les mouvements internationaux de travailleurs et est sous-titrée "le 1er salon pour encourager et faciliter l'emploi des Français à l'étranger". MIGR'EXPO est programmé au Parc des Expositions de Paris-Nord-Villepinte, du 11 au 14 décembre 1992.

La place de l'espéranto est évidente à MIGR'EXPO, en sa qualité d'outil de communication facile pour tous les expatriés, à qui il peut apporter une intégration aisée dans la ville étrangère où leur carrière les a menés: grâce au groupe espérantiste local, qui leur ouvrira ses portes et les aidera sans discrimination.

INTERLAND offre donc à l'espéranto une surface gratuite de stand aussi vaste que souhaité, en échange d'un service de surveillance du salon (d'environ 6 heures par personne, le jour choisi par chacun). Les volontaires pour MIGR'EXPO (du 11/12/92 au jour de Zamenhof inclus) sont priés de se faire connaître auprès d'Alexandre ROUSSET (25, bd Jules-Sandeau, 75116 Paris; tél.: 1/45 03 10 03 ou 90 25 43 77; fax: 1/43 26 38 61 ou 90 25 85 19).

La présente offre doit être acceptée ou refusée avant octobre prochain (date-limite pour la répartition des stands). A 6 h par personne, il faudra en principe 24 volontaires pour que l'offre soit validée.

Merci à tous et à bientôt!

Alexandre ROUSSET.

Averto

PRI INTERLANDa ALVOKO

Mi ne scias se, legante sian revuon en la Ĉielo, Calixte CAVALIE estus konsentinta por aperigi la ROUSSET-an artikolon.

Mi dubas pri tio...

Ni aperigas tiun-ĉi por montri ke ni estas nenies kontraŭuloj, male ni penas konstrui pozitivan kaj modernan revuon, nek partian, ni polemikan.

(La du desegnaĵoj pĝ 14 kaj pĝ 15 estas nur bonkoraj serĉoj kaj neniamaniere malbona intenco).

Tiu-ĉi artikolo estas, tio pri kion ni ne plu akceptos, la perfekta ekzemplo...

Mi klarigas : ordona tono (esperantistoj ne estas ankoraŭ ŝafaro...), kontraŭverajoj (ne estas vere diri ke esperanto kapablas doni senpenan instaligo al fremduloj).

Sed ni malfermas al ĉiuj la venontan revuon, kiu enhavos "Leteraro de la legantoj". Kaj ni, kompreneble, akceptos ĉiujn trafajn kritikojn celantajn plibonigi nian taskon.

Michel PETIT

Avertissement

SUR L'APPEL D'INTERLAND

Je ne sais pas si, en lisant sa revue dans le ciel, Calixte CAVALIE aurait accepté de faire paraître l'article d'Alexandre ROUSSET.

Je doute de cela...

Nous le faisons paraître pour montrer que nous ne sommes les détracteurs de personne, au contraire, nous prenons la peine de construire une revue positive et moderne, ni partielle, ni polémique. (Les deux dessins p 14 et p 15 ne sont que de cordiales plaisanteries et en aucune manière d'intention mauvaise).

Cet article est le parfait exemple de ce que nous n'accepterons plus...

J'explique : un ton impérieux (les espérantistes ne sont pas encore des moutons...), des contre-vérités (il n'est pas vrai de dire que l'espéranto peut apporter une intégration aisée pour les étrangers).

Mais nous ouvrons la prochaine revue à tous, elle aura "Un courrier des lecteurs". Et, naturellement nous accueillerons toutes les critiques pertinentes ayant pour objet d'améliorer notre tâche.

Michel PETIT

Dankon al la redaktantoj

Sen la aktiva partoprenado de bonvolaj redaktantoj, tiu revuo estus mortinta.

Pro tio mi dankegas ilin.

Ŝirmitaj sub iliaj foje bizaraj pseŭdonimoj, ili estas fervoraj kaj agemaj esperantistoj, kiuj profunde amas esperanton kaj strebas disvolvi la uzadon de la lingvo per ilia ĉiutaga agado

Amikoj, ankoraŭ dankon !...

Michel PETIT

Merci aux rédacteurs

Sans la participation active de rédacteurs volontaires, cette revue serait morte.

Pour cela je les en remercie de tout coeur. Cachés derrière leurs pseudonymes parfois bizarres, ils sont de fervents et actifs espérantistes qui aiment profondément l'espéranto et s'évertuent à développer la langue dans leur action de tous les jours.

Amis, encore merci !...

Michel PETIT

Abonilo Bulletin d'abonnement

Familia nomo..... Persona nomo .....
Nom Prénom

Adreso .....
Adresse

Posta Kodo ..... Urbo .....
Code postal Ville

Lando .....
Pays

Abonas dum unu jaro la revuon ESPERANTO-95 je la prezo de 6,4 EKUOJ (aŭ 8 dolaroj) ene de la Eŭropa komunumo, aŭ 8 EKUOJ (aŭ 10 dolaroj) ekster la Eŭropa Komunumo. S'abonne pour un an à la revue ESPERANTO-95 au prix de 42,60 francs (France uniq^{ment}).

Komencante de la ..... Via abono finigis
A compter du Votre abonnement est terminé

SOLVO DE LA LUDOJ

SOLVO DE LA DESEGNAJO DE LA PAĜO 21

kajto : cerf volant
 kalkanumo : talon (de chaussure)
 kamiono : camion
 kano : roseau
 kapo : tête
 karafo : carafe
 kaskedo : casquette
 kato : chat
 kelnero : garçon de café
 kirko : église
 klapo : volet
 kleriko : clerc - ecclésiastique

kolo : cou
 kolbaso : saucisse
 kolombo : pigeon
 konvelo : muguet
 korbo : panier/corbaille
 korsaĝo : corsage
 kulo : moustique
 kurteno : rideau
 koko : coq
 kresto : crête
 kanoto : canot

kampo : champ
 kravato : cravate
 kolumo : col (vêtement)
 kuĵero : cuillère
 kardo : chardon
 koliero : collier
 kastelo : château
 kamelo : cheminée
 kraĵono : crayon
 kafejo : café (débit)
 kanotoĉapelo : canotier

SOLUTION DES JEUX

SOLUTION DU DESSIN DE LA PAGE 21

KRUCVORTENIGMOJ (PAĜON 20)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	H	I	M	E	R	U	L	O	J
2	O	R	I	G	I	N	A	L	O
3	R	I	L	A	T	U		E	Ĉ
4	K	S	I		M	I	T	A	J
5	A		O	R	I	G	A	N	O
6	N	A	N	O		O	R	D	
7	D	R	U	Z	O		A	R	O
8	E	G	L	E	F	I	N	O	J
9	L	O		O	T	I	T		D
10	O	N	K	L	A		E	M	I
11	J	O	G	O		A	L	I	O

MOTS CROISES FACILES (PAGE 19)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	A	D	M	I	R	A	N	T	A
2	N	E	O	L	O	G	I	S	M
3	A	F	R	O	D	I	T		A
4	L	I	T		O		O	I	S
5	I	L	I	A	D	O		A	L
6	Z	O		C	E	R	T	I	O
7	E	S	T	I	N	G	I		Ĝ
8	M		I	N	D	I	G	N	E
9	E	S	K		R	A	R	A	J
10	C	E	L	T	O		D	V	O
11	O	P	I	O		E	J	O	J

LA 13-ERARA TEKSTO (PAĜON 19)

LE JEUX DES 13 FAUTES (PAGE 19)

Kaj la gepatroj mire sin interrigardadis : la voĉo de ilia filino iĝis voĉo kiel la ceteraj. "Nu, ripetu," diris la patro kiel eble plej milde , mi malbone aŭdis". Sed la junulino ruĝiĝis kaj eĉ vorton ne diris.

Post la manĝo, la gepatroj kuniris al sia cambro kaj la patro ekparolis : "Sed se ŝi vere ne plu havas tiun strangan vocon, ni devos informi la familion. Kaj eble ni organizu intiman festeton, ne dirante kompreneble la kaŭzon de tiu ĝojesprimio. "Atendu ankoraŭ kelkajn tagojn". "Certe, ni atendu almenaŭ ok tagojn. Ni estus singardaj".

Jules SUPERVIELLE : "Junulino kun violona voĉo" El la franca traduko : Hervé GONIN
 U.F.E., 1988 - LA INFANO EL LA ALTA MARO KAJ ALIAJ RAKONTOJ
 Franca esperantisto, n-ro 394, 64 p.